

Nr 5 november 2010

La Strada - KINOleht

PÖFFi eri

JAHT ON
ALANUD!

14. Tallinna
Pimedate Ööde
Filmifestival

PÖFF

19.11.–5.12.2010

Täna lehes

Uus laine tuleb hooga / PÖFFi fookuses on SOOME
Eesti mängufilmi kõnevõime / **Joaquin Phoenix on ikka veel siin**
Karikakramäng eesriide taga / Inimõigused - it's alive!
PÖFFi võistlusprogramm / Täiskuu teine pool

Eessõna

mustas öös vaatasin Kuu tagumist poolt

/Leo Lapin/

Kuu tagumine pool on sama huvitav kui peeglitagune maailm, sest sinna ei ole alati võimalik pilku heita. Aga mõnikord võib see siiski õnnestuda, eriti just täiskuuöödel. Siis võib sealt paista see müstiline Teine, see võluvalt meelitav, veidi hämar ja ebamaine peegelpilt, kes on justkui „mina ise“ ja ei ole ka. Ta neelab, võib, meelitab endasse sügavamalt vaadata. Nagu täiskuu.

Mõnikord tundub, nagu oleks film just nagu nartsissismi „pödev“ inimene, nagu piisaks

talle täielikult temast endast – ekraanil olles on ta kättesaamatu, ta eksisteerib vaid enese jaoks. Ja samal ajal on ta vaatajale nii lähedal, ta poeb meie naha alla, puudutab meid, me tunneme lausa füüsiliselt, kuidas me samastume tegelasega kinolinal, tunneme tema piinu, süütunnet, joovastavat rõõmu... Me ületame oma piirid, meile ei piisa enam meist endast, meil on vaja Teisest tulvavat inspiratsiooni... või olla ise see keegi Teine, kasvõi aeg-ajalt, vaadata oma teist poolt. Tulla teistmoodi, tulla uuesti.

Pimedate Ööde Filmifestivali üks märksõnu sel aastal on „uus laine“. Uus laine on tegelikult juba vana laine, me oleme kõike seda juba näinud, aga igas teises tulemises on alati midagi uut, miski ei jää päriselt samaks. Nii Soome kui Tšehhi väarikas uus-vana filmivaramu lainetab taas võimsalt. Soome on ka laiemas mõttes tänava fookusesse tõstetud, sest nii PÖFFil elutõuduuhuse kui *shooting star*i kuulsus lähavad seekord meie

põhjanaanbritele. Kinoleht pühendab seega 4 lehekülge just Soome filmidele ning inimestele nende filmide taga ja sees. Saabki lõpuks teada, miks ikkagi Soome filme endiselt vaadata tasub. Uus filmikooli rubriik soovib igas numbris tutvustada ühte olulist filmivoolu, seekord paljastab režissöör Rainer Sarnet just uue laine tagamaid ja seda, miks ja millal on kino maailmale hambaid näidanud. Ja mida see endaga kaasa on toonud. Need, keda hiljuti Eesti tänavatel ja *facebook*is kirgi süttitanud inimõiguste debatt vähem või rohkem puudutab, saavad nautida igati eeskujulikku eriprogrammi just inimõiguste teemal...Ja nii edasi. Ja *Strada* lehekülgedest jääb väheks, et kõigest rääkida. Käime vahepeal kinos ka.

André Malraux, kes debüteeris muuhulgas kinopsühholoogina (olles kirjutanud meeleoluka raamatu pealkirjaga „Visand kinopsühholoogist“), pühendas Cannes’i

Kuldse Palmioksa 1959. aastal „nähtamata taevale“ - ilus väljend, mis võiks vabalt kirjeldada ka tugevat filmielamust, mis on reaalne, ent mida me siiski käega katsuda ei saa. Sama on ka kuu teise poolega. Pimedad ööd on alanud.

Laura Talvet

UUS LAINE

Kino on kaks korda maailmale hambaid näidanud. Näidanud, et ta on iseseisev kunstiliik, millel on oma keel ja areng ja mis ei sõltu ei valitsevast moraalist ega isegi mitte rahast. Esimest korda oli see 1920ndatel, kui üheaegselt üle kogu maailma tekkis avangardismi laine ja teist korda 1960ndatel, mida nimetatakse uueks laineks.

Mõlemad lained kinnistasid kino kui kunstiliigi autonoomsust, arendasid edasi kino enda väljendusvahendeid ja üritasid end lahti rebida kõigest, mis seda arengut takistas. 20ndate avangardism kinos ei kujutanud endast mingit ühtset ideed või manifesti. Venemaal andis tooni futurism (Dziga Vertov), Hispaanias sürrealism (Buñuel, Dali), Saksamaal ekspressionism (Murnau, Wiene) . Põhja-maadese sümbolism (Dreyer). Ühtne oli püüdlus kinokeelt radikaalselt uuendada, rebida lahti literatuursest jutustamisest ja kodanliku moraaali piirangutest, mida ja kuidas tohib kujutada. Filmisetsitlused võisid lõppeda publiku ja autori vahelise tomutisõjaga. Buñuelil oli taskus ka kivid.

Ka 60ndate uus laine kujutas endast jõulist kino taasiseseivsus manifestatsiooni, mis levis üle kogu maailma. Taas oli teemaks eemalduda literatuurisusest ja suurte stuudiote survest, et oleks võimalik kino kui kunstiliigi vaba areng. Uue lainega seoses tuli kasutusele ka mõiste autorifilm. Selle tõi 1954. aastal kasutusse režissöör François Truffaut oma artiklis “Une certaine tendance du cinéma Français” (“Prantsuse kino teatav tendents”). Artikkel vallandas vaidluste laviini, mis tegelikult kestab siiani. Truffaut oli siis veel kriitik ajakirjas Cahiers de Cinéma, nagu ka teised uue laine režissöörid Jean-Luc Godard ja Claude Chabrol, kes kõigepealt kujundasid uue laine teoreetilise baasi oma artiklitega, et siis hiljem need filmikeelde valada.

Truffaut loetles oma artiklis režissööre, keda ta autorifilmi esindajaks peab: Jean Renoir, Robert Bresson, Jacques Tati, Max Ophüls ja Jean Cocteau. Cocteau oli nii Godardile kui Truffaut’le eeskujuks kui kirjandusest filmimaailma astunud intellektuaal, kes tegi oma filme nagu heaks arvas, astudes sundimatult mööda kõikidest filmitegemise traditsioonilistest reeglitest.

Cocteau toob oma filmidesse abstraktseid arutlusi, lakoonilisi vahetekte, poeetilisi kujundeid ja joonistusi, et öelda, mis tal öelda on. Ta on autor, kes valib vabalt vahendeid, esindamata konkreetseid žanre või isme. Samasuguseid taktikaid on hiljem kasutanud ka Godard. Kui Cocteau filmitegemisest kõrvale tõrjuti, oli just Truffaut see, kes produtseeris vanameistri viimase filmi “Orpheuse testament”.

Autorifilmi all mõisteti esialgu filmi, mille stsenariumi on kirjutanud režissöör, kuid hiljem hakkas see siiski tähistama filme, kus kogu loominguline kontroll on filmi autori ehk režissööri käes. Stsenaristikat kui omaette žanri ju ei eksisteeri, sest iga

stsenariumi eesmärk on saada filmiks ja filmi autor on režissöör, kas tahame või mitte. Filmikeel on arenenud nii, et ideaalis peaks režissöör kirjutama stsenariumi kas ise või siis väga lähedases koostöös stsenaristiga, et juba stsenariumi kajastaks, milline film hakkab välja nägema. Sellistele omanäolistele režissööridele, nagu Buñuel või Antonioni, on kirjutanud stsenariume väga tugevad ja eripalgelised kirjanikud nagu Jean-Claude Carrière ja Tonino Guerra, kuid nad on olnud eelkõige filmirežissööri teenistuses, aidates luua filmi, mitte tehes filmis oma kirjan dust.

Autorifilmi mõiste rõhutab tõsiasja, et filmi autor on režissöör, kellel peab olema sajaprotsendiline otsustusõigus kõigi filmi komponentide üle. Kui see pole nii, siis režissöör ei saa teha oma tööd ja terviklikku filmi ei sünni. See tõsiasi polnud siis ega ole nüüdki kaugelt endastmõistetav. Ikka tuleb ette veidraid lepinguid ja kohtuvaidlusi stsenaristide, režissööride ja produtsentide vahel, ikka suhtutakse irooniliselt mõistesse autorifilm kui mingisse ambitsioonikase snobismi. Kuid kui režissöör pole filmi autor, siis on selleks kas produtsent või stsenarist või keegi muu, sest filmil on alati autor või siis jookseb film kui katkine vanker, mida keegi ei juhi. Selge on, et iga autorifilmi taga võiks olla autor, kel midagi öelda on, aga uus laine lähtuski eelkõige aksioomist, et kino on kunst. Tõustusliku kino loogika on teine, seal lähtutakse stereotüüpide stereotüüpidest, et olla juba ammu ette kindel, et asi töötab.

Uue laine tähendus ongi olnud eelkõige filmi kui iseseisva kunstiliigi tähtsustamine ning administratiivsete ja akadeemiliste teooriate surve alt vabas-tamine. Selline vabadusihia valdas 60ndatel mitte ainult Prantsusmaad, vaid kogu maailma. Pea igas riigis tekkis oma uus laine, nii Saksamaal, Ameerikas, Tšehhis, Soomes kui ka Eestis. Ning jällegi mahtusid uue laine mõiste alla väga erineolised režissöörid, nagu Godard ja Fassbinder, Antonioni ja Pasolini, Jiri Menzel ja Polanski, Aki Kaurismäki ja Peeter Simm.

Analoogsed ideed valitsesid samal ajal ka teatris. Nii otsis Grotowski Poolas oma püha teatrit, mis oleks vaba teksti diktaadist ja mängis oma lavastusi esialgu kolmele inimesele saalis. Ta nimetas oma teatrit vaeseks teatriks. Ka uus laine sai võimalikuks tänu odavale ja kergele käsikaamerale Eclair, ja tundlikule filmilindile, millega võis minna stuudiost tänavale, sõltumata valgusest ja suurest eelarvest. Kasutati improviseeritud dialoogi, igasuguseid reegleid eiravat montaaži ja tinglikku dekoratsiooni. Iseloomulikum näide on Jean-Luc Godardi “Les Carabiniers”, kus suurejooneline antisõjafilim on üles võetud tühjal põllul paari näitlejaga, tuues välja kogu sõja absurdus ja armetuse. Või siis Godardi ulmfilm “Alphaville”, kus terve teine planeet asub ühes odavas hotellis.

Viimasel Eesti mängufilmi konverentsil jäi kõlama mõne produtsendi soov väljuda väikeste lugude paradigmast ja teha “suurt narratiivi”, kuid millega seda suurst mööta? Uue laine filmid on enamus filmiajaloo mõistes “suured”, kuigi tehtud väikeste eelarvetega. Kumb on suurem narratiiv, kas “Andalusia koer” või mõni suurejooneline propagandistlik sõjafilim?

Uus laine ei kuulutanud hukku ajaloolistele kostüüm-draamadele ja klassikalistele tekstidele. Truffaut ekraniseeris Balzaci ja Bradburyt. Uus laine oli tänu režissööride intellektuaalsetele ambitsioonidele alati seotud eelneva kultuuri, otsides vanadest tekstidest inspiratsiooni ja tuge, nagu ka 60ndate teatriuendusend põhinesid suures osas klassikalistel tekstidel. Uue laine sisu oli igatsus vaba loomingu järgi, et ükski konventsioon ei takistaks. Kui nüüd küsida, mis on täna see kino arengut takistav jõud, millest kolmas uus laine võiks lahti rebida? Kas on need postmodernistlikud mängud, nagu kuuluvad remodernistid, et iroonia on ajast ja arust ja moodi tuleb siirus, peenemalt öeldes uussiirus . Et sotsiaalse kunsti aeg on möödas ja asemele tuleb igavikuline?

Vaevalt küll, selleks on iroonia liiga suur väärtus, sest see laseb asju näha kalle külje pealt korraga ja loomade, et ka uus põlvkond ülekohtu kohta suu lahti teha julgeb.

Uue laine stiiliks oligi iroonia ja poeesia öhkörn segu, kus poliitilist sõnumit kattis melanholika rüü ja varjas musta huumori pits.

Kui aga miski kino arengut takistab, siis täna on selleks turundus. Ehk siis imaginaarsete turundusreeglite järgi kunsti tegemine. Või oleme juba leppinud, et kino polegi enam kunst ja vabalt mõtlevatel inimestel pole sinna sfääri asja? Teatritööstusest veel ei räägita, kinotööstusest aga küll. Kuid karta on, et kõikidele konjunktuursetele skeemitamistele vaatamata on kino kunst siiski edasi, on seda alati olnud ja jääb ilmselt edaspidigi olema.

Rainer Sarnet

Karikakramäng eesriide taga

Tšehhi uue laine eriprogramm PÖFFil

Kommunistliku režiimi kollaps Euroopa “idabloki” riikides 1980ndate aastate lõpus lõpetas ka ühe omapärase perioodi kino-kunsti ajaloos. Alates Teise maailmasõja lõpust oli mitmetes riikides, nagu Poola, Tšehhoslovakkia, Rumeenia, NSV Liit, Ungari, Saksa DV ja Jugoslaavia, käivitatud looktööprogramm loomaks üleriigilist filmitööstust, mis toimiks samal põhimõttel nagu kolhoos: kõik inimesed on filmistudios kuupalga eest töö ja kogu *industry* on rakendatud ideoloogiliselt sobivate filmide valmistamise adra ette. Tekkis skisofreenilise olukord. Ühelt poolt andis kommunistlik plaanimajandus kõik tehnilised ja rahalised võimalused filmide tootmiseks: ehitati üles infrastruktuur ja filmiöpet ning filmikunsti toetati ka rahaliselt raskematel aegadel. Teisalt tuli julgemate ideedega ettevaatlik olla, sest lõpusirgel seisis alati tensusur, käärid käes. Stalini ihuideoloogid Andrei Zdanovi 1930ndatel aastatel sõnastatud stsorealistliku kino printsibiid toimisid rohkemal või vähemal määral edasi hilisematelgi ajahetkedel. “Reformid” ja “repressioonid” vaheldusid selles ebakindlas suhtes ebakorrapäraselt. Esimene vabanemine toimus näiteks nii Tšehhoslovakkias kui ka Poolas alles pärast Stalini surma, kui õnnestus luua ka väiksemaid stuudioid, kus andekad tiimid said oma filmide tegemisel veidi vabamad käed.

Tšehhi uuest lainest sai 1960ndate keskel ülemaailme fenomen, mille heaks kinnituseks on ka kaks järjestikku võidetud võõrfilme Oscarit aastatel 1955-56. Filmideks siis Ján Kadár ja Elmar Klosi “Pood peatänaval” ning Jiri Menzeli “Hästi valvatud rongid”.

Tšehhi uue laine kirjeldamiseks on kasutatud tihti sama fraasi kui Saksa Uue Kino kohta

1970ndatel aastatel – tegemist on kinovoo-

luga, millel puudub tegelikult ühtne konkreetne esteetika ja ainus, mille järgi neid filme kokku panna, ongi ajastu ja rahvusliik-geograafiline päritolu. Tõepoolest, osade filmide puhul on ilmselgelt näha novatoorlikuma Prantsuse *nouvelle vague*’i mõjusid – stoppkaadri kasutamine keset stseeni *a la* François Truffaut, unenägude/unistuse näitamine ilma helita või monoloogid otse kaamerasse – nagu Jan Nemeçi kummituslikus “Öö teemantites”,Dusan Hanaki “322s” või Vera Chytilová feministlik-sürrealistlikus eksperimentaalkinos kui ka PÖFFil linastuvas “Karikakardes”(„Daisies“). Heaks näiteks võimalused filmide tootmiseks: ehitati üles infrastruktuur ja filmiöpet ning filmikunsti toetati ka rahaliselt raskematel aegadel. Teisalt tuli julgemate ideedega ettevaatlik olla, sest lõpusirgel seisis alati tensusur, käärid käes. Stalini ihuideoloogid Andrei Zdanovi 1930ndatel aastatel sõnastatud stsorealistliku kino printsibiid toimisid rohkemal või vähemal määral edasi hilisematelgi ajahetkedel. “Reformid” ja “repressioonid” vaheldusid selles ebakindlas suhtes ebakorrapäraselt. Esimene vabanemine toimus näiteks nii Tšehhoslovakkias kui ka Poolas alles pärast Stalini surma, kui õnnestus luua ka väiksemaid stuudioid, kus andekad tiimid said oma filmide tegemisel veidi vabamad käed.

Tšehhi uuest lainest sai 1960ndate keskel ülemaailme fenomen, mille heaks kinnituseks on ka kaks järjestikku võidetud võõrfilme Oscarit aastatel 1955-56. Filmideks siis Ján Kadár ja Elmar Klosi “Pood peatänaval” ning Jiri Menzeli “Hästi valvatud rongid”. Tšehhi uue laine kirjeldamiseks on kasutatud tihti sama fraasi kui Saksa Uue Kino kohta

1970ndatel aastatel – tegemist on kinovoo-

luga, millel puudub tegelikult ühtne konkreetne esteetika ja ainus, mille järgi neid filme kokku panna, ongi ajastu ja rahvusliik-geograafiline päritolu. Tõepoolest, osade filmide puhul on ilmselgelt näha novatoorlikuma Prantsuse *nouvelle vague*’i mõjusid – stoppkaadri kasutamine keset stseeni *a la* François Truffaut, unenägude/unistuse näitamine ilma helita või monoloogid otse kaamerasse – nagu Jan Nemeçi kummituslikus “Öö teemantites”,Dusan Hanaki “322s” või Vera Chytilová feministlik-sürrealistlikus eksperimentaalkinos kui ka PÖFFil linastuvas “Karikakardes”(„Daisies“). Heaks näiteks võimalused filmide tootmiseks: ehitati üles infrastruktuur ja filmiöpet ning filmikunsti toetati ka rahaliselt raskematel aegadel. Teisalt tuli julgemate ideedega ettevaatlik olla, sest lõpusirgel seisis alati tensusur, käärid käes. Stalini ihuideoloogid Andrei Zdanovi 1930ndatel aastatel sõnastatud stsorealistliku kino printsibiid toimisid rohkemal või vähemal määral edasi hilisematelgi ajahetkedel. “Reformid” ja “repressioonid” vaheldusid selles ebakindlas suhtes ebakorrapäraselt. Esimene vabanemine toimus näiteks nii Tšehhoslovakkias kui ka Poolas alles pärast Stalini surma, kui õnnestus luua ka väiksemaid stuudioid, kus andekad tiimid said oma filmide tegemisel veidi vabamad käed.

It’s Alive!

Inimõigused, mis kõnetavad, loevad ja puudutavad

Nagu meile kõigile sel sügisel silma torkas: “erinevus rikastab”. 14. PÖFF pakub peale tänavapildis figureerivate plakatite ja lehekoomiksite filmihuvilistele ka täiendavat materjali; inimõiguste programmi filmid kõnelevad erinevuste valust ja võlust. Milleks aga meile see jutt?

Erinevuse temaatika oma mitmekesisuses on alati aktuaalne olnud. Kui läänemaailmas on inim- ja vähemusrahvuste õigus-tega tegeletud meile tuttavas vormis Teise maailmasõja lõpust saati, siis Eestil on vastavasulisil staaži pea kaksikümmend aastat. Hiljuti murdis see teema avalikku arutellu seoses konverentsiga “Erinevus rikastab”, mis on osa projektist, mille eesmärgiks on suurendada Eesti ühiskonna teadlikkust võrdsest kohtlemisest ning võidelda sallimatuse vastu.

Ülla eesmärgi saavutamiseks kasutatavad vahendid jätavad aga diskussiooni eba-äärasele ühiskondlikule tasandile ning ei puuduta vahetult inimest ennast. Kampaania korras esitatakse näiteks küsimus: “Aga kui sinu töökaaslaseks on moslem?” ja kuigi tundub, et kõnetatakse sind, siis järele mõeldes ei ole usutunnistus töötegemise juures kellelegi oluline, isegi inimeste puhul, kes üldiselt võõraid ei sall. Sallimatuse vastu võitlemiseks ei ole sellisest küsimuseasetusest tegelikult kasu. Kohtumine erinevaga on eeskätt personaalne asi, kuigi meid suunatakse sellele mõlema ühiskondlikus plaanis. Kõnelema peab nii ühel kui teisel

oli siin tegemist vajadusega markeerida võimalike jaoks selgelt äratuntav ühiskaenlane, et rääkida siis õigesti laotud ideoloogilise tausta varjus inimlikke lugusid.

Ka Forman ise on väitnud, et teda ei mõjutanud eeskätt mitte tema lemmikud filmikunsti ajaloost, nagu Charles Chaplin või René Clair, vaid hoopis Tšehhoslovakkia halvad filmid, mis olid Formani sõnul allapoole iga arvestust ja millele reaktsooniks sündisidki tema realistlikud lood reaalistest inimestest. “Blondiini armastus” on inspireeritud tööstusindunud loost ühe Tšehhi linnakese kohta, kus tänu sealselele kingavabrikutele oli tööd vaid naistele, mistõttu oli seal iga mehe kohta 16 naist. Tulemuseks poolmeeleheitlik püüd leida õnne linnas, kus mees- tel on tänu demograafilise eripärale õigus käituda täpselt nii nagu nad heaks arvavad. Võiks öelda, et see on Formani feministlik seisukohavõtt ja osades filmisituatsioonides on võimalik mõista, et meeste käitumine ei pruugi sellest kuigipalju erineda ka normaalses maailmas. Tulemuseks pälvis Forman debüüdi eest võõrfilmi Oscari nominatsiooni.

Kui Formani filmid võisid olla Tšehhi võimudele paremini mõistetavad (“Blondiini armastus” oli Tšehhoslovakkias kõigi aegade populaarsuselt teine kodumaine film), istusid klassi tagumises reas mitmed probleemsed lapsed.Tšehhi uue laine tinglikult esime- ne film “Päike võrgus” (Stefan Uher) keelati 1962. aastal koheselt peale valmistist, aga kriitikute ja intelligentsi nõudmisel lasti film siiski vabaks, misjärele see sai laia tunnustuse osaliseks. Paremini ei käinud ka Jan Nemeçi käsi, kelle avafilim “Öö teemantid” osutus küll menukaks nii festivalidel kui kriitiku- tele hulgas, kuid kelle järgmist filmi “Pidu ja külalised” ei lubatud näidata aastaid peale valmistist. Lisaks kasutati seda koos Vera Chytilová “Karikakardega” („Daisies”) hoia- tava näitena 1967. aasta Tšehhoslovakkia kompartei peassambleel, kus valitsus kee- ras avalikult ja ametlikult selja kogu Tšehhi uuele lainele. Koos Alexander Dubčeki või-

mule tulekuga 1968. aasta jaanuaris tulid riulilt alla ka filmid, aga nagu me teame, mitte kauaks. Pärast vägivaldseid sündmu- si sama aasta augustis sattusid kõik asjaga vähegi seotud režissöörid “igavese filmimis- keelu” alla (välja arvatud Uher, miskipärast ning põgenesid ühekaupa Läände. Igavese linastuskeelu said ka neli filmi: Vojtech Jasný “Kõik minu kaasmaalased”, Nemeçi “Pidu ja külalised”, Formani “Tuletõrjute ball” ja Evald Schormi “Pastori lõpp”.

Raske on ennustada, milline tähelend oleks Tšehhoslovakkiat ees oodanud – esimese kümne aasta põhjal olnuks õigust seada kõrgeid ootusi. Paljude arvates pole vägi- valdselt katkestatud arengut suudetud tä- naseni taastada ei Tšehhis ega Slovakkias.

Samas ei tohiks neid filme vaadelda üksnes poliitilise võitlusena, sest esmärk oli ena- masti rääkida lihtsatest inimestest. Toonane käsikirjajuritaja ja hilisem romaanikirjanik Milan Kundera on väljendanud oma vastu- meelsust Lääne kriitikute kombele asetada Ida-Euroopa kunstitekidst üksnes nn poolt- ja-vastu teljele. Kundera sõnul on need, kes oskavad Tšehhi uue laine filme interpreteerida vaid läbi (anti)kommunismi, “samasu- gused kunstimõrvarid nagu stalinistlikud dogmaatikud.”

Tristan Priimägi

Filmid:
<p>Päike võrgus (1962, Stefan Uher)</p> <p>Kass Cassandra (1963, Vojtech Jasný)</p> <p>Öö teemantid (1964, Jan Nemeç)</p> <p>Blondiini armastus (1965, Milos Forman)</p> <p>Draakoni tagasitulek (1967, Eduard Grcener)</p> <p>Ida parimad aastad (1967, Juraj Jakubisko)</p> <p>322 (1969, Dusan Hanák)</p> <p>Pidu bootanikaais (1969, Elo Havetta)</p> <p>Karikakard („Daisies”, 1966, Vera Chytilová)</p> <p>Intiimne valgustus (1965, Ivan Passer)</p>

ge argisemas mõttes tuttav, aga otseselt see mure turvalisuses elavaid kodanikke ei puu- duta. Kinnipidamiskeskus on kui vanga, pii- namised tavalised ja psühholoogiline pinge võimalikult teravaks kruitud lootuses, et kui inimesel halb on, äkki läheb ta siis ise minema. Teema olulisusest ja pretensiooni- kusest hoolimata jääb isiku ja riigi vahelise konflikti esitamine poolikuks, sest teema ja tegelased jäävad ebasoiiklikeks ja kaugeiks.

Tähtis on rääkida inimlikkusest, inimesest piirsituatsioonides. See on alus, et näha inimõiguste vajalikkust ja olulisust. Kui neist kuivalt rääkimine või väheldane käsitlemine võib vähe kasu tuua, siis just selliste filmide- ga, mis räägivad läbi üksikisikute kõigi jaoks olulistest teemadest, saab ühine märgata- vamaiks. Tänu suhtlusele ning samasuse nägemisele, oskavad inimesed end paremini leida.

Ele Pajula ja Eva-Liisa Roht

Inimõiguste huvilised

<p>Inimõiguste eriprogramm PÖFFil</p>
<p>Ebaseaduslik (Olivier Masset-Depasse, 2010)</p> <p>Varastatud unistused (Sandra Werneck, 2009)</p> <p>Nagu mind polekski (Juanita Wilson, 2010)</p> <p>Riwayat (Vijay Patkat, 2010)</p> <p>Babyloni poeg (Mohamad Al-Daradji, 2009)</p> <p>Kättemaks (Tahmineh Milani, 2010)</p> <p>Lastevabrik (Woo Ming Jin, 2010)</p> <p>Gaza pisarad (Vibeke Lokkeberg, 2009)</p> <p>Itaallane (Olivier Baroux, 2010)</p> <p>Inimestest ja jumalatest (Xavier Beauvois, 2010)</p> <p>Usutunnistus (Burhan Qurban, 2010)</p> <p>Võoras (Feo Aladag, 2010)</p> <p>Bibliothèque Pascal (Szabolc Hajdu, 2010)</p>

Joaquin f***ing Phoenix

Joaquin Phoenixi ja Casey Afflecki film "I'm still here" – pealkirjas võib näha ka viidet Bob Dylanist rääkinud filmile "I'm not there" – algab koduvideokaadritega väikesest Joaquinist, kes kardab kaljunukit vette hüpata. Ta ootab, kahtleb ja kardab, sest ta teeb seda esimest korda. Lõpuks ta hüppab ja langeb plärsatusega vette. Filmi viimases stseenis kõnnib ülekaaluline ja karvakasvanud kahekordne Oscari nominent kõhuni vees, otsides seda midagi, tunnet, mis oli esimest korda vette hüpates. Midagi, mis oleks tõeline. Kui süütus on läinud, siis on ta seda igaveseks.

Phoenixi ja Afflecki *mockumentary* tegelebki eelkõige reaalsuse ja selle tabamise raskusega. Raskuspunkt ei ole seejuures mitte küsimusel, kas tegu on tööpoolest dokumentaalfilmiga; nüüdseks on tegijad ka ise tunnistanud, et see on mängufilm. Staarkriitik Roger Ebert jõudis siiski enne seda teadaannet kirjutada filmi põhjal ahastava loo Phoenixi allakäigust, kus ta toob võrdluse isegi tema venna traagilise elukäiguga. Pigem tegelevad filmitegijad *celebrity*-kultuuri ja sellest tõukuvate reaalsusnihetega nii era- kui meediasfääris.

Žanriskaalal võiks paigutada "I'm still here'i" kuhugi "Borati" ja "Spinal tapi" vahele – dokumentaalselt lavastatud misansteeneid, millest teised osalisel ei ole teadlikud (muuhulgas näiteks mõned konsertsesinemised), vaheldumas otsast lõpuni lavastatud episoodidega.

Filmi sisukokkuvõte on järgmine: pärast filmi "Kaks armukest" ("Two lovers", 2008) võtete lõppemist otsustab Phoenix, et tal on lähtlemisest kõriini – ta ei taha olla enam režissööride marionett – ning asub tegema tõelise eneseväljendusega, võttes ette räpparikarjääri. Casey Affleck, kes on ühtlasi abielus Phoenixi õega, on sellest protsessist n-õ dokumentaalfilmi teinud.

Kõmumeediaga paremini kursis olevate isikute jaoks ei alga film aga mitte eespool kirjeldatud avakaadriga, vaid 2008. aasta lõpust, mil avalikkusesse imbusid teated

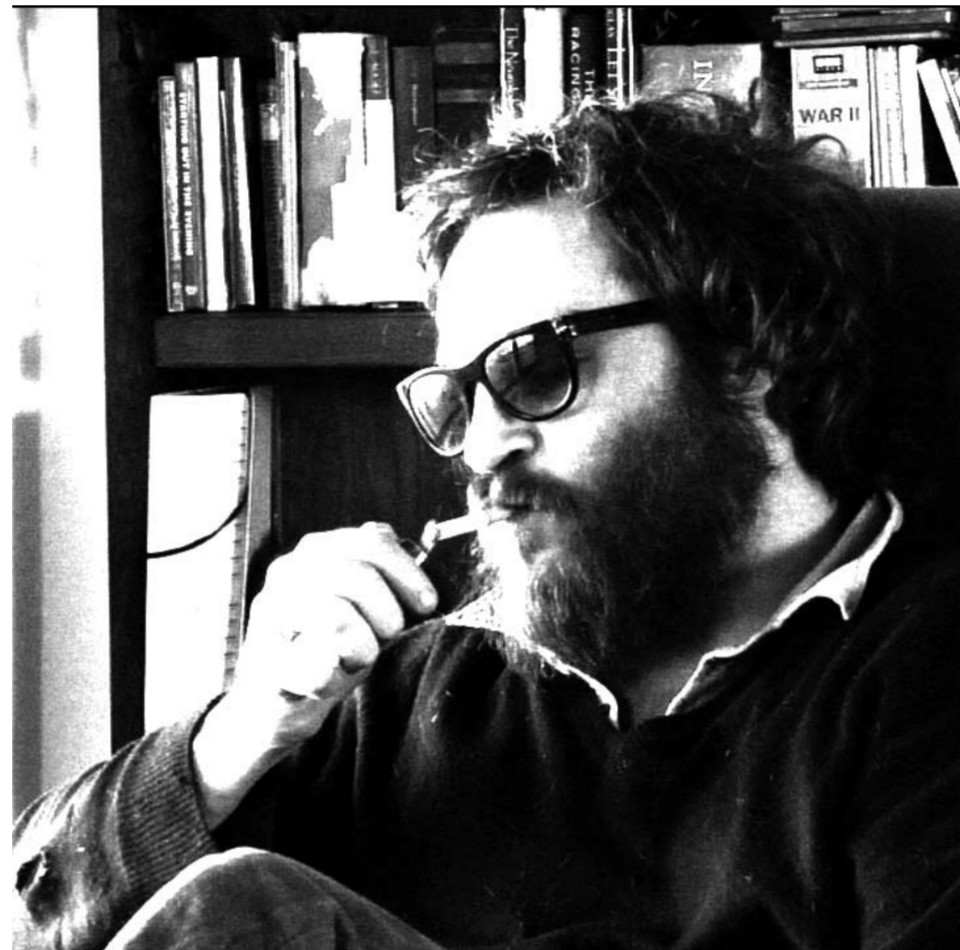
JP (Phoenixi n-õ artistinimi) karjäärimuutusest. Tõeliselt ärkas see kuulujutt ellu pärast Phoenixi kummalist esinemist David Lettermani saates. Pärast seda on arvutud kuulujutuvaljaanded olnud täis spekulatsioone, kas tegu on ikkagi filmitegijate naljaga või mitte.

Filmi vaadates tekib aga tunne, et küsimus selle dokumentaalsuse astmes pole kuigi oluline. Nagunii toimub selle tegevus totaalses ebareaalsuses. Isegi kui "I'm still here" oleks tõeline dokfilm, leiaks see aset eelkõige maniaakaalselt enesekeskse Phoenixi peas, kaugel reaalsuse vahetumatest tasanditest. Lisakihhi annab sellele poleemikale ka JP karjäärivalik, otsus hakata räppariks. Hip-hopi maailma üks baasküsimusi on just autentsus – kui *real* keegi on. Kui *real* on JP?

Pärast näitlejakarjäärist loobumist mõeldavad Phoenixi päevad hotellitubades, korterites, mida ta pole veel jõudnud sisustada, ning kokkuklopsitud kodustuudios, kus ta oma uute "radade" kallal töötab. Vabad hetked – ja need on tal palju! – täidab ta filosoferimisega värsket väljakutse teemadel, rääkides lõputult oma unistustest, sellest, kes ta tõeliselt on ja olla tahab, ning väsimuseni viirisedes ja jonnides. Kuulajaskonnaks ustav kaaskond – anturaaž on iga staari kohustuslik element –, kes üritab kõigile tema meelemuutustele kaasa noogutada seni, kuni see inimlikult veel vähegi võimalik on, ning Afflecki kiretu ja pildikvaliteeditil rõhutatult kodune kaamera (tänapäeva tehniilisi võimalusi arvestades ehk isegi liiga). Olukorra reaalsusest irdumist võimendavad veelgi Phoenixi lapsikult laisk poos ning erinevad ained, mida ta suitsetades või muul moel manustab. Ta on põhjalikult mäsitud oma *celebrity*-kookonisse; reaalsus, mis pole kuigi *real*.

Filmi nutikus avaldub seejuures asjaolu, et Affleck ja Phoenix pole teinud Phoenixi tegelaskujust liiga kontrastset karikatüüri. Tema räppimine ei ole muidugi pea ja piirduv enamasti monotoonse pomisemise ja mõisemise, ent see pole ka nii otseselt naeruväärne, nad ei ürita sellega pilgutada

vaatajale silma ja öelda – näete, me tegime nüüd nalja. Just tänu sellele kannab ka JP kohtumine superprodutsent P. Diddyga (või kuidas teda nüüd nimetama peab?), mis oleks muidu võinud mõjuda odava pilana. Ühtlasi on nad meisterlikult ära kasutanud filmitegijate ajal reaalselt tekkinud (kohati lausa kriiskavat) meediakõmu, loonud sellest usutava konteksti oma mängufilmile, mis on täis groteski ja absurdi. Filmis on kõvasti paljastusi, mida publik staaridelt ootab – näiteks kaader, kus Phoenix tõmbab eskorttüdrukut rindadelt kokkaini –, et neid siis hukka mõista. Ilmselt tänu sellele ja ohtratele jollikaadritele on film ka saanud USAs alla 17-aastastele keelatud reitingu. Samal ajal on need teemad, mida peavoolu

Andris Feldmanis filmikriitik

Soomlased tulevad mühinal!

Soome põnevad ja äratuntava autorikeelega lühifilmid 60ndate teisest poolest 2010ndateni Sleepwalkersi programmis

PÖFFi selleaastane suur regiooniofokussu vaatab põhjanaabrite soomlaste poole, et (taas)avastada vana ja head ning viia end kurssi uusimaga. 11. tudengi- ja lühifilmide festival Sleepwalkers pühendab sel aastal 20-24. novembril senisest suurema osa programmist Soome lühifilmidele. Rahvusvahelisse tudengifilmide võistlusprogrammi on end sisse surunud suisa viis Soome lühifilmi ning rahvusvahelisse lühifilmide võistlusprogrammi üks.

Lisaks sellele on Eesti publikul võimalik end Soome lühifilmi maastikuga kurssi viia seanssidega, mis tutvustavat uusimaid Soome lühifilme ning mille kaudu jõuab esmakordselt Eesti kinoekraanidele maailmas põnevust tekitanud Alli Haapsalo "Ohukesel jää" ning Juho Kuosmaneni "Maalimüüjad". Viimane jutustab kurbnaljaka ja südamliku loo kolmest inimesest jõulude eel. On maalid, mida ei osteta; on auto, mis ei tööta ja on külm – jääkülm.

Ausalt öeldes oli isiklik rõõm suur, et fookus Soomele sel aastal langes - just Soome lühifilm on viimased aastad minu südant siitsamast Tallinnast tuksuma pannud ja huviga ootan uudiseid Soome filmide kohta, olgu ta pikk või lühike. Uus ja julge lühifilm märkab ja analüüsib oma igapäevast ümbrust, heidab selle üle kurvameelset nalja ning lõpuks lepib soomlasliku hingerahuga kõigea, mis tuleb. Enne seda aga tuleb tuhandest seiklusest läbi käia. Soomlased on leidnud oma "Musta ja valge kassi", Venemaa "Briljantkää" - ja see leid ei ole Nokia. Noored filmitegijad ei karda filmidesse ausalt panna klišeelike lugusid või pikki filosoofilisi mõtisklusi jääaugu kõrval, külg-küljel porgandpaljalt istuvaid mehejuraikad, kes hiljem otsustavad kirglikult suudelda. Soomlased keervad hoopiski vinti mitme keeruga peale ja lõpuks leiavad kaks meest juba hoopiski Indias. Näiteks. Ehk siis kiibusa, nalja, melanhooliat, viha ja siirust – kõike leiab.

Erilise põnevusega ootame aga kinosala selleaasta üht pärlitest - maailmaprestiižiga Tampere lühifilmide festivali külalisprogramm Carte Blanche, mis on soomlaste poolt erilise armastuse ja hoolikusega kokku pandud 12 filmist koosnev programm. Kevadel tähistasid oma 40ndat sünnipäeva nii Tampere festival kui ka Soome Filmikontakt ning

Kaader Juho Kuosmaneni filmist "Maalimüüjad"

üheskoos pandi kokku viimase 40ne aasta Soome lühifilmide paremik, mis iga filmiga peegeldab just oma aja muresid ja rõõme.

Helen Vinogradov
Sleepwalkers
Täpne ajakava www.swff.ee.

1960. aastad – ununenud period Soome filmiloos

Kui põigata kõrvale filmimaailma valitsevatest traditsioonidest ja mõelda, et hea filmirežissöör tähendab režissööri, kes teeb häid filme, võib ka mõelda, et parim, mis Soome filmiga on kunagi juhtunud, on kehtiva tootmissüsteemi täielik krahh. Nii juhtus poolsada aastat tagasi ja siis tõusid esile mõned head filmitegijad. Kahjuks on Soome filmi kuldkala mälu.

1956. aasta üldstreik lükkas käima Soome kinopubliku taandumise. Veel otsustavamana hooi andis piletkassadele televisioon, mis hoidis rahva kodus. Kinokülastuste arv langes mõne aastaga kolmandiku võrra – ja veel rohkem kannatas kodumaine film. Studioid Soomi-Filmi, Suomen Filmitoimetus ja Fenada-Filmi saatsid puhkama ja vallandasid oma koosseise karmi käega ning lõpetasid tootmise peaaegu täielikult. 1957. aastal sai Soome film 50-aastaseks. Üks filmiimene kirjutas: "Päevakangelase auks ei tõstetud klaase ette saravaid peokõnesid. Sõnavõttud olid sisuliselt rohkem järeleühded, sest sünnipäevalaud näis olevat muutunud surnuraamiks." Soome filmi kriis oli majanduslik, kuid ennekõike sisuline. Tolle aja kuumimad staarid Pekka ja Pätkä tembutasid tuukrite, miljonäride, maalikunsti-meistrite ja neegritena. Ja just siis, kui arvati, et põhi on käes, valmis "Kankkula kaevul" või mõni muu film, mis näitas vastupidist.

Paar paremat režissööri (Matti Kassila, Jack Witikka) ei jaksanud neil aastail filmi auga pinnal hoida.

Jörn Donner, kirjanik, kriitik, tollal algaja filmitegija, intellektuaal täiesti vales kohas, kirjutas 1961. aasta algul Soome filmist kui armastatust, kes vastu ei armasta. Tuntud essees "Soome film aastal 0" pööratab ta muuhulgas: "Režissöörid, keda varem on tuntud hea või halvimal juhul korraliku töö poolest, on järsku kõik oma kunstilised ambitsioonid üle peada visanud, ilma et keegi oleks üldse märganud, kui kehvaks nende meeste looming on läinud. Tehniline tase, mis varem oli vähemalt rahuldav, on langenud peaaegu allapoole igasugust arvustust. Keegi ei näi olevat pääsenud katkust, sellest argpüksluse ja hämmavate kalkulatsioonide haigusest. Niisugune on filminduse Soome aastal 1961."

Selles olukorras nägi isegi riigivõim, et filmi taaselustamiseks peab midagi tegema. 1961. aasta mais seati sisse riiklik filmiauhind, väike iga-aastane rahasumma, millest loigati rohkem või vähem kunstiliste põhjendustega viiulikesi kvaliteetfilmide tegijatele. Juba enne esimest jagamist innustasid riigi preemiad noori katsetajaid, ja 1961. aasta tähistas uute filmitegijate sissemarsi algust. Need režissöörid ei toonud tagasi kuigi palju publikut, aga nad tegid Soome filmi ilmekamaks ja huvitavamaks. Aastatel 1955–1960 ei nähtud ühtki esmalavastust, kuid ajavahemikul 1961–1970 debüteeris lausa paarkümmend autorit. Kui elatanud studioülemused ja nende alluvuses tegutsenud mehed olid aastakümneid pihtide vahel olnud, siis 1960. aastatel kerkis esile sõjajärgne põlvkond, kes tundis ka maailma filmikunsti uusi hoovusi. Uute autorite esiletulek ärgas jõuliselt rääkima Soome filmi uuest lainest. Kõne all oli põlvkondade vahetus, esimene ja mõnes mõttes ka viimane kinodes kasvanud režissööride punkt.

Donner nentis, et kuna 50. aastate menufilm "Rovaniemen markkiniolla" ("Rovaniemi laadal") oli rahvalik, labane ja lihtne, siis publiku kohta sobis sama iseloomustus. Nii et kui Soome rahvas vahetas kino televisiooni vastu, siis muutus kino väljendusviis rahvapärastel vabamaks. Uus Soome film ei taotlenud siiski nende poolehoidu, kes olid harjunud nägema staare, studiolarvustusi, sõdureid, maaleu paatost ja eluloofilme. Filmitegijad krabasid oma teemad otse õhust ja viisid kaamerad tänavale. "Olgu siis televisioon aja surnuskloomise vahend, ja kui kino ei jaks selle kõrval ellu jääda, las sureb siis välja," nentis Maunu Kurkvaara – kõigi tillukeste võtteriimadenä tegutsivate autorite eelkäija.

Maalikunstnikuna karjääri alustanud Kurkvaara tegi kõik ise – rahastas, kirjutas, juhtis, filmis, monteeris, lavastas ja tegi isegi oma filmide laboritööd, mõnikord ka näitles nendes. Tema paarikümnest täispikast filmist koosnev toodang äratub omalalade teravikunstiteosena rohkem huvi kui juhuslikult valitud üksikud filmid. PÖFFil näidatav "Yksitysalue" ("Eravaludus") on erand – Kurkvaara filmidest on see kindlamini kriitikale vastu pidanud kui muud tema kaasaegsete kriitikute kiidetud teosed. Nagu Kurkvaara muu toodang, on ka "Yksitysalue" olnud filmikommentaatorite jaoks raske ja mitmekihiline objekt. Seda on näiliselt kerge liigendada, kuna see kuulub oma süžee, dialoogi ja inimitüüpide poolest režissööri selgepiirilistemat filmide hulka, kuid selle sügavam kunstiline väljendus on jäänud konventsionaalsetest jutustavast analüüsist puutumata.

Tagasivaatavate episoodidena arenevast "Yksitysalue" loos otsitakse arhitekti enesetapu põhjusi. Keskealine peategelane tajub, et on oma ametis endast noorema te varju jäänud. Kuigi tema eksistentsiaalne ängistus jääb sisuliselt müsteeriumiks, seab Kurkvaara ta pidevalt ruumide ja ehitiste vangiks. Kurkvaara kaamera lähedane suhe arhitektuuri ja kujutava kunstiga on harva nii valitsev kui "Yksitysalue" moekalt joonitud siseruumides, mille lamedad mulje taustal hõljuvad justkui kubistlikku maali vangistatud tegelased. Harva saab mustvalget filmi nimetada uurimuseks värvidest, aga "Yksitysalue" õhkub musta, halli ja valge toonidest hämmastavalt peent taju.

Kurkvaara näite põhjal oli 1960. aastate filmitoodang parajate kamikaze-ettevõtjate kätes. Majanduslikult oli see täiesti arutu. Kui riigil filmipremiat ei pudenenud, võis autor pankrotti minna. Filmi tehti kahjumiga, aga tehti, ja esmakordselt rajati filmikultuuri teatud määral režissööride tingimustel. Uue Soome filmi loojatel ei olnud õieti ei raha ega korralikku sisseseadet. 1963. aastal jäid nad ilma ka professionaalsetest näitlejatest. Näitlejate streik, mille üheks põhjuseks oli filmide näitamine televisioonis ja sellest saadav tasu, kestis kaks ja pool aastat. See ei peatanud filmitegijate, kuid muutis selle senisest raskemaks.

Nüüd oli Jörn Donneril põhjust siirduda filmirežissöörriks Rootsi, sellega seoses sai temast rahvusvaheliselt tuntuim Soome režissöör. Rahvusvahelises vaim oli tema loomingus silmnähtav, eriti kui ta tegi mitmekelise näitlejateväega Helsingis oma filmi "Täällä alkaa seikkailu" ("Siin algab seikkulus"). Niisugust Helsingit ei tundnud paljud helsingilased. Aastakümne ainuke Soome *scope*-filmi võttis üles ungarlane Jean Badal, kes tegi samal ajal ka Jacques Tati "Playtime'i".

Kurkvaara "Yksitysalue" on ilutu karpmajade ehitamine kontrastiks peategelase uhkematele plaanidele – majandus on esteetikat võitu saanud. Samalalade vastuolu tuleb imsiks ka Donneri filmis, mis oma panooramkaadritega püüab lootusetult justkui Helsingisse ära kaduda, meespeaosaliseks samuti endassesulgunud arhitekt (Matti

Oravisto). Filmi keskseim tegelane on siiski riitsi naine (Harriet Andersson, Donneri toonane abikaasa), kes heidab võõrandunud pilke linnale ja kunagisele armastatule. "Siin algab seikkulus" on kummaline klaaspäril, peaaegu võimatu moel elavateks piltideks õllistunud kirjeldus eemaldumise oskustest – üks oma aja elegantsemad põhjamaiseid filme. Ja ehk ka väga pinnapealne.

Lähemal kui Donner oli oma maale Risto Jarva, tähelepanuvääriv Soome filmitegija enne Aki Kaurismäkit. Jarva tunnetas hästi uut industrialiseerumisaega ja linnakeskkonda, säilitades ühtlasi ka kontakti loodusega. Tema looming kujutas moodsas inimese haiguslugu ja kriisiseisundit, kuid tegi seda tõetruult, just nagu Jean Renoir. Jarva tungis uue filmi esiritta juba koos Jaakko Pakkasvirtaga tehtud filmiga "Yö tai päivä" ("Öö või päev"), mitmetahulise kinooesega Soome loodusest ja inimestest. Urbanistlikum "Onnenpeli" ("Önnemäng") oli tema debüüt iseseisva režissöörina, avar ja komöödialik, kuid Donneri ja Kurkvaara kombel seotud tõsiselt linnakeskkonna muutmisega ja selle mõjudega noorte peategelaste hingeulule. Jarva meistriteose "Kun taivas putooa..." ("Kui taevas kukub...") ja "Yhden miehen sota" ("Ühe mehe sõda") tulid alles hiljem, aga juba "Onnenpeli" kujutab režissöör peenelt iskusustes peituvat ebaõnne ja seesmise jõu vastuolu. Jarva filmides arutlevad inimesed oma võõrandumise üle, elades samas ühiskondlike struktuuride tingimustel, toetades ja oma moodsa ka luues neid. Nende ühtekuuluvus ja kontaktid eluga on ajapikku kadunud, oles suratud ebaaisikulisse ruumi, kus kaubeldakse ka inimlike esmavajadustega.

Jarva, Donneri ja Kurkvaara moodsas ja urbanistliku tunnetuse kõrval on Mikko Niskanen põllumeesteliidu kisakõri, kes pidas oma kolleegsate vaimuemeelseteks intellektuaalideks. Moskvast õppinud Niskanen oli midagi Soome filmi Vassili Šukšini taolist. Tema päevakajaline noorsoofilm "Käpy selän alla" ("Käbi selja all") oli oma 700 000 vaatajaga siiski oma aja soositumaid filme, pajatades 1960. aastate noorsoost nende omas keeles, vabalt ja ühtaegu irooniliselt. Niskanen oli haruldane oskus saavutada peadpööritavalt häid tulemusi amatöörnäitlejatega. "Käpy selän alla", pilt neljast linnanoorukist looduse rüpes, võibad suuresti ka tänu Juho Gartzzi inspireeritud, reegleid eiravale montaažile.

1960. aastate nooruslik kultuurielu ja vasakpoolne poliitika kajastusid paljudes Soome filmides, kuid samal ajal hakkas tugevasti tunda andma vanema filmirahva igatsus 1950. aastatel kaotatud publiku järele. Samal ajal kui noorsoofilm otsis oma teed, tuli areenile tagasi "Tundmatu sõduri" režissöör Edvin Laine, kelle "Täällä pohjantähden alla" ("Siin pohjantähe all") sai üle miljoni vaataja.

Aastakümne lõpul algasid ägedad filmipoliitilised vaidlused. Riiklikku filmitootmiskorraldust arendati riiega pooleks. Ühel pool olid filmiäri ja vana stuudiosüsteemi esindajad, teisel noor põlvkond, keda esindas eelkõige Risto Jarva.

Filmitegijad ootasid pidevalt paremaid tootmistingimusi, ja kogu 1960. aastatel jatkunud iseseisev ettevõtlus viis paljud läbilõpmise lävelle. Maunu Kurkvaara väsis filmitegemise ära, müüs oma labori 1970. aastate algul maha ja jättis aastakümneks asja sinnapaika. Paljud teised tegid samuti või lõpetasid üldse ära. Filmimaailm poliitiseerus ja seal tekkisid sisetülid. Moodustati komisjone, kirjutati perspektiivplane. Loodi Soome Filmi Sihtasutus, mis oli pidevalt vastuolus paljude filmitegijatega. Suur osa riigi abirahadest juhtiti nüüd sihtasutuse uue toodangu ettevalmistamiseks, ja samal ajal algas Soome filmi kunstiline kriis. Esile kerksid mõõdaniku teemad, näiteks "Laulu tulipunaisestä kukasta" ("Laul tulipunasest lillest") ning "Aatamin puvussa ja vähän Eevankin" ("Aadama ülikonnas ja pisut Eevastki"). Uuesti jõuti madalaisse 1974. aastal, mil valmis kõigest kaks filmi, "Kurvad" ja "Viu-hah-hahtaja". Lõpuks hävitas arvestatava kultuuritegelase ja režissööri Risto Jarva ootamatu surm 1977. aastal lootuse, et Soome filmikultuuri ei juhkis institutsionaalne ja ärimehelik mõtteviis. Personaalseid filmitegijaid Kurkvaara vähenõudlikul kombel mängufilmi tegema enam ei tulnud.

Ehk vajatakse tänapäeval rohkem niisugust juttu, mida julgustas rääkima luuletaja Pentti Saarikoski, kirjutades kunstniku Eino Ruutsalo 1960. aastate filmidest. Saarikoski kirjutas oma arvustuses järgmise read: "Murettekivat on see hoolimatus ja tõredus, millega Ruutsalo huvitavas ja vaieldamatu andekasse filmikatsesusse suhtutakse. Temataolistele ambitsioonikatele noortele peaks antama võimalus, avatama kõik ukсед, aga Soome on vaene maa ja vaeseks ta jääb, kui siin hakatakse kulda igatsema. Sellepärast tuleb unistajatele nuiaga pähe lüüa."

Nuiaga pähe.

Eero Tammi
Soome filmiajakirja *Filmihuilu* toimetaja, vabakutseline kirjutaja

Filmid Soome uue laine eriprogrammis

Seiklus algab siit (Jörn Donner, 1965)
Önnemäng (Risto Jarva, 1965)
Eravalud (Maunu Kurkvaara, 1962)
Käbi selja all (Mikko Niskanen, 1966)

Kaader filmist "Käbi selja all" (E. Mikko Niskanen)

MUTANT DISCO
19. NOVEMBER – KINO SÖBERUS
LESLIE DA BASS LIVE!
LEO-YOUNG ZARZAMU
RYTHM DIRECTOR
RAE & SAREMBETS
SIBA RESTOR

Fookuses on SOOME

Soome dokkidest – miks nad nii head on (või vähemasti meist paremad)?

Soome dokkidest – miks nad nii head on (või vähemasti meist paremad)?

PÖFFi Soome fookuse aastal on erilisel hea meel, et ülelähenaabritel on seljataga taas väga esinduslik dokkaasta, seekord meie õnneks isegi erilisel hea. Isegi nii hea, et üks silmapaistev Soome dokfilm "Steam of life" ehk "Eluaur" on valitud muide neil ka tänavu-aastaseks rahvuslikuks Oscari nominendiks.

Kummaline fenomen see Soome dokkide edukus, ent omad selged põhjused või eeldused eduks on täiesti loogilised. Alates juba sellest, missuguse eesriindlikkusega Soome Rahvusringhääling YLE on kätt aastaid otse tõsiesilmitse kõige kiiremini tuksleval südamel hoidnud. Tähelepanelikumad ja kinost tiitreid lõpuni lugevad inimesed on vast märganud, kui paljude dokumentaalfilmide lõpus litseb põhjaestlastele nii tuttav YLE logo. Filmiäri vähegi tundvad inimesed teavad, et see tähendab etteostmist. Soome Rahvusringhääling otsustab valikud ja rahastamise maailma filmiturgudel projekte tutvustavate sessioonide käigus, mis aga tähendab võimalust kaasa rääkida üldtrendide kujunemisele – üldsele veel tähtsam, et need jõuavad hiljem ka telekanalite eestrisse. Ja üks tavavaatajad ole ju need, kellest kasuvad järgmise põlvkonna filmitegijad. Eesti kinoteegijad seevastu õppisid ühel ajahetkel asjaolude sunnil väga hästi töde n-õ ridade vahele peitma, sest selle otse avalikkuse ette toomine oleks võinud tähendada mitmekihilisi probleeme. Paneb suisa ohkama, milliseid unustamatuid meistriteoseid selline vastukult vastuoluline ühiskond pakkus. Meie hõimuvennad said sellal aga vabamat tõejutustamise stiili harjutada ning samal ajal õhtuti oma telekanalitest maailma tiptasemel dokumentalistikat peale vaadata. Loomulikult jätab see aastatepikkus oma sügava taustajälje. See võrdub suure (kino)lugemusega, mis veidigi adekvaatsema maailmapildi puhul aitab vahet teha piinliku ja vähem piinliku ning hea ja väga hea vahel. Meie üldpildis hakkab just pigem silma kas lihtsalt vähene dokfilmlugemus või siis lihtsalt suurema idee või mõtme puudumine. Kahjuks tihti mõlemat korraga.

Igasugused numbrilised võrdlused (tootmismahus ja toetustes) on niivõrd selgelt soomlaste kasuks, et neid ei tahagi kõrvutada. Üldistades kõneldes on need vähe-malt kaks kui mitte kolm, neli või viis korda suuremad. Aga võiks tuua hoopis paralleeli spordimaailmast. Kergetõustikus on peetud maavõistlusi Soome-Rootsi ja Baltikumi koondvoistkonna vahel. Reaalsus oli, et võistlus oli võrdne vaid siis, kui Skandinaav-

Foto: FS Film Oy

lased oma päris tipud koju jätsid, sest ka tugevamad keskmised suutsid kolme Balti riigi koondvoistkonnaga korralikult sodit selgeks teha. Mitte küll kiire seljavõiduga (mis koos päris tippudega oleks kindlasti juhtunud), aga just nii siiski paraja eduga. Täpselt sama kehtiks ka dokumentalistikas. Meil rahvusvaheliselt mingitki tähelepanu võitvad filmid vahel "juhtuvad" ja peaks selle üle põhjusega heameelt tundma, aga Põhjamaadele on see igapäevane tege-likkus (siinkohal võib lugeda ka sõna töö). Ja muide, eks nurisevad nemadki, et ei ole piisavalt rahvusvahelisel areenil nähtavad, olulised vms. Fakt on aga see, et olulisemate dokifestivalide kavas on ikka, kui mitte igal aastal, siis vähemasti biennaalselt, esinda-tud võistlemas mõni järjekordne Soome dokumentaalfilm. Tekib tahtmatult küsimus, et kuidas nad küll seda oskavad? Kuidas saab see potentsiaalne keskmine Soome mees või naine, kes kaamera kätte võtab, meist niivõrd suurema protsendiga rahvusvaheli-selt rohkem tähelepanu leidva filmi teha?

Loomulikult on vastus väga mitmekihiline. Jah, loomulikult võib paljud vastused taandada põhjusele ressurs (võib ka lugeda raha), mis võimaldab dokumentalistidel tegeleda vabamalt lugude otsimise, leidmise ja vahendamise. Ning kui veidigi pinda kraapida, jõume taas täheühendini YLE, millel on meie analoogi ehk ERRI kontekstiga võrreldes meeletud vahendid, millega rahastada ette nii alles valmivaid lühemaid kui pikemaid dokilugusid, mis omakorda hoiab vormis või aitab treenida tervet hulka filmilugudevestjaid. Sama vahet tuleb ka kõrvutada SESi ehk Suomen Elokuvasäätiö ja meie EFSi toetusvõimalusi. Olulisem on aga idee või mõde, mida sealsed dokumentalistid oma lugudes puudutada julge-vad, tahavad ja oskavad. Ega tegemata ei jää seal ka väiksemad, ainult koduturu kultuuri-

le vajalikud lood, mida meilgi iga-aastaselt korralikult, tavavaatajale isegi loendamatu-lt hulgal valmib, aga suuremat globaal mõtte-reaalust ja võimalusi ära kasutada oskavad soomlased küll kiiduväärselt hästi. Ja see ei tähenda sugugi, et filmima peaks Tiibetis, Lõuna-Aafrikas või kusagil Andide kõrgmägedes. Globaalselt puudutava loo võib saada ka oma kodumaja liftist. Kui fil-mid valmis, siis tuleb need ka kuskile edasi toimetada. Ka selles vallas on meie allajää-mus kurbustekitav, st et meie EFSis teeb ju rahvusvahelise suhtluse ja turunduse vallas üks tubli inimene terve Soome Filmiinsti-tuudi osakonnatäie rahva tööd. Olgu tema multitasking'u võime kui hea tahes, jõuab ka parima tahtmise korral seega ehk ainult kin-ganina otsa dokimaailma ukse vahel hoida, mitte selles igapäevase lihtsusega avatult ringi liikuda. See aga tähendab, et dokipul-si ei katsu me ise vaid loeme/kuuleme tule-mustest läbi vahendajate. Me ei määra seal midagi, vaid õnnestumise korral suudame vahel midagi juurde pakkuda. Soomlased suudavad teha aga mõlemat. Nii suunata, kaasa rääkida kui juurde pakkuda.

Nagu iga tervikvaldkond nii ka dokumen-taalfilmide areng vajab aega, ressursi ja pikaajalist tööd. Praegune uuema ajastu lugudejutustamisega harjunud põlvkond, kellel on olnud vähemasti teoorias head võimalused ka oma filmlugemust korrali-kult arendada, alles hakkab kaela kandma ja loodetavasti varsti ka täispikkades dokfilmi-des tulemusi pakkuma nõnda, et juhuslik-kusest saaks traditsioon ja näiteks 10 aasta pärast võiksime oma koondvoistkonnaga Soome-Rootsi maavõistlusele häbenema-ta konkurentsi pakkuda ka rahvusvahelise kohtunike silme all.

Kaarel Kuurmaa

Valik filme:

Eluaur

(„Steam of Life“, R: Joonas Berggåll, Mita Hotakainen, 2010)

On raske leida veel mehisemat, veel ilu-samat, veel soomelikumat filmi kui "Elu-aur", mis laseb vee jooksmata nii kuumal saunalaval küdevate meeste kui ilmselt ka kõigi vaatajate silmadest. Sest on ju saun eelkõige teraapiiline puhastamise aegruum, kui siinkohal modernset sõna kasutada. Igal juhul on see paik, mille pühadusest ja sisemisest toimest saavad ilmselt lõpuni aru ainult pimedas varju-lises kuusemetsas omi asju toimetavad introvertsed soomeugrilased. Intiimses ja palavas aegruumis lahtirulluvate lu-gude filmimine ei ole ilmselt kergemate killast ülesanne olnud, ent Joonas Berg-hällil ja Mika Hotakaineni on see õnnes-tunud dokfilminduse meistriks raadi vääri-liselt. See on toataine alustus igas mõttes (loomulikult pidi meestega saunaruumis alasti olema ka kogu filmimeeskond), st kehasst hingeni. Pealispinna karususest õrnakoelise hõngu sisseilmani. Karud, muide, ei ole siin filmis ainult mehed, sest ühe humoorikama episoodi pakub vaa-tajajale ka üks päris õige pruunkaru.

Filmitegijate lugematute palavate tundi-de tulemuseks on avameelne teos, mida peaks vaatama kõik inimesed vanusest, soost või muudest erisustest hoolimata. Ühesõnaga kõik, kes käivad saunas, pe-sevad või hingavad.

Vesku

(R: Mika Kaurismäki, 2010)

See on film mehest, kes alustas näitle-jakarjääri juba aastal 1962. Soomlastele lihtsalt Vesku on mänginud surematu-teks tegelasteks teiste seas näiteks Uno Turhapuro ja Jean-Pierre Kusela (jah just seesama naerav mees Naurava Kulkuri), kes elavad edasi kõigi nendega korragi kokku puutunute mälestustes ja interne-tiklippide avarustes. Täpselt nagu ka oma filmidele pühendatud unustamatu 1980. aasta Eurovisioonilaul "Huilumies".

Mika Kaurismäki on pildile saanud mehe, kes tajub üsna hästi oma kultuurilist suu-rust, kuid kes ilmselt sellesama kõikenä-nud kuulsuse tõttu võib ekraanil välja ütelda just sellised olulised asjad, mida ta heaks arvab, ilma kollase meedia vä-releva sisutühjuse filtrita. Filmi ilusaimad kaadrid on üles võetud Vesku Lapimaa kodus Inari ja lvalo kandi vaikuses. On selgelt tunda, et see on paik, kus soom-laste tulest ja veest läbi käinud suurmees end väga hästi tunneb.

Freetime Machos

(R: Mika Ronkainen, 2010)

Film "maailma kõige põhjapoolsemast ja tagantpoolt kolmandast raggimees-konnast" ei saagi olla midagi vähem naljakamat, kui see vaimukas filmi tu-runduslause aimata annab. Mõõdundud IDFAI võistlustules karunud režissöör Mika Ronkainen film võeti Amsterdamis vastu nii naeru kui kaastundepisaratega, sest on ju vahetu rõõm näha end ekraanil vabal tundvaid lihtsaid soome mehi ja nende verbaliseeritud mõtteid peami-selt teiste omasuguste seltskonnas. Kõik võistkonnaspordiga kokku puutunud mehepõjad ilmselt teavad, missugust suuvärki selline naistevaba tsoon tähenda-da võib. Naisterahvad, kes seda veel ei tea, võivad peale selle filmi äravaata-mist neist valgustkartvatest juhtumistest liialtki rohkelt aimu saada.

Dome Karukoski – näitleja, kellest sai režissöör!

Dome Karukoski – näitleja, kellest sai režis-söör!

Dome Karukoski on Soome režissöör, kes vaatamata oma noorele eale on juba nii mõndagi Euroopa filmimaastikul korda saatnud. Seekordsel PÖFFil võib Soome fookuses näha tema uusimat linatoot „Polaar-joone sängarid“ („Lapland odyssey“, 2010).

Dome Karukoski päritolu on piisavalt kirju selleks, et oleks põhjust küsida, kas tegu on ikkagi päris Soome režissööriga? Nimelt kolis Dome Karukoski Kiproset Soome elama alles siis, kui ta oli nelja-aastane, tema ema on soomlasest ajakirjanik ja isa Ameerika näitleja George Dickerson. Vahemärku-sena võib mainida, et filmirežissöörriks sa-misest ta siis veel ei unistanud.

Sageli on Dome Karukoski puhul välja too-dud fakt, et erinevalt paljudest teistest tun-tud Soome päritolu filmimeestest, kes hak-kasid kaamerat hoidma enne, kui kõndima, oli just Dome see, kes õppis filmikaamerat tundma alles oma esimesel ülikoolikursu-sel.

Dome esimeseks valikuks ülikooli minnes oli hoopiski teatrikool, kuid väidetavalt oli ta seal liialt dominante kuju. See aga tava-näitlejale ei sobinud ning tal soovitati minna filmikooli, et studeerida pigem filmikunsti. Seepeale läks Karukoski Helsingi kunsti- ja disainikooli ning sai sisse esimesel katsel, olles kui puhas leht, kes pole teinud ühtegi varasemat katsetust filminduses.

Tulemus on siin, tänaseks on Dome Karu-koski üks populaarsemaid Soome noori

režissööre, tema viimast filmi „Polaarjoone sängarid“ käis üle terve Soome vaatamas üle 125 000 inimese.

“Ma tahan teha filme, mis paneks publiku nädalateks naeratama,” on Dome Karukoski oma loomingu kohta öelnud. Põnevust Dome Karukoski kui lootustandva noore režissööri puhul lisab seegi märkus, et kui peale ülikooli lõppu enamik režissööre alustavad tööd assistentidena teiste koge-nenumate filmirežissööride juures, siis seda Karukoski ei teinud. Karukoski lõpetas üli-kooli lõputööprojekti, mis kandis nime “Kaunitar ja koletis”. Algselt pidi tegu olema lühifilmiga, kuid asjaolude kokkulangemine viis selleni, et ootamatult ning juhuslikult sai sellest tema esimene täispikk mängu-film. Romantiline ja muusikaline noorted-raama sai kiidusõnu kohe nii vaatajatel kui ka kriitikutel ning kellelgi polnud enam vähimatki kahtlust, et mehel on annet just režissöör töö peale.

Karukoski teine film “The home of the dark butterflies” tuli välja 2008. aastal ja valiti Soome filmide seas kohe mitmele auhin-nalisele kohale. Tegemise sünge filmiga, mis paneb inimesi mõtlema, kui kaua tuleb tegelikult maksta minevikus tehtud vigade eest ning kuhu see kõik võib välja viia. Tema kolmas film, melodraama “Forbidden fruit”, oli samuti äärmiselt edukas. Film võitis auhindu festivalidel Prantsusmaal, Portu-galis, Austrias ja Indias. Tänavusel PÖFFil linastub Soome fookuse eriprogrammis aga Karukoski neljas film „Polaarjoone sanga-rid“.

Foto: S&B Film Inc

Karukoski loomingu puhul on oluline fakt ehk ka see, et ta osaleb paljuski oma filmide stsenariumite loomisel ja kujunemisel, aidates juba stsenariumit kirjutades filmi arengule kaasa. Samuti mängivad tema fil-mide kujunemises olulist rolli näitlejad. Ta kasutab enamasti noori näitlejaid, kellel puudub varasem suur näitlemiskogemus, suutes võimalda neid seläbi omaaolisteks ning põnevateks karakteriteks.

PÖFFil linastub „Polaarjoone sängarid“ sai positiivset vastukaja nii Soomes kui ka Torontos, kus toimus filmi esilinastus. Dome enda sõnade kohaselt läks talle eneselegi ootamatult film, mille tegevus toimub kau-gel Põhja-Soomes, paljudele korda. Vaata-jate seas oli palju neid, kes olid tohtus vai-mustuses tema koomilisest road movie'st,

Dagmar Reinolt
filmihuviline

Vesa-Matti Loiri PÖFF 2010 auküaline ja laureaat

Meil, kuulajatel ja vaatajatel on eluaeg olnud oma Peeter Oja. Vajadusel sügavustesse minev draamanäitleja, siis jälle Kreisiraadio Kivipallur ning järgmiseks Bläck Rokit või Ärapanija. Ja kui räägime üle 30-aastastest Põhja-Eesti televaatajatest, on meil alati olnud ka teine Peeter Oja – soomlane Vesa-Matti Loiri. Vajadusel südamlilke romansside laulja, siis jälle õnnelik luuser Uno Turhapuro või laste "sõber" Nasse-setä.

Nüüd saab Vesa-Matti ehk Vesku meie PÖFFi "Elutöö auhinna".

Ja ta saab selle põhjusega. Vesa-Matti on terve põlvkonna eestlaste jaoks tõeline ikoon. Tema tegetaskujusid on lõpmatuseni tsiteeritud, raadios ja televisioonis rohkelt imiteeritud, ning imiteeritud ilmselt ka päris elus. Asi on Loiri kolmes kõige vägevamas rollis. Kohe seletan.

Niisiis, need rollid. Nad teevad meid isendaga rohkem sõbraks, ma usun.

Uno Turhapuro

Alati, kui näen suusatajat, või mis veel parem, meessoost kepikõndijat Kadrioru parkis, meenub üks paremaid Uno Turhapuro filme.

Norra trolli turrisoengu, lohaka pandakaru silmameigi ning Tom Jonesi prügikastist laenatud valge võrksärgiga leidlik eluheidik Uno Turhapuro on just abiellunud rikka naisega (pealegi imeilusaga), kuid soovib siiski jätta enda ellu midagi armsat.

Niisiis läheb ta sportimise ettekäändel metsasuusatama. Kesetsuve. Suusakeppide sisse valab Uno puskarit, mille ta mändide vahel segamatult ära saab kulistada. Milline eeskujul!

Aga inimene on ahne. Järgmises episoodis teatab Uno naisele, et läheb seekord hoopis teivast hüppama. Metsa muidugi ja mitte mingi tühja teibaga.

Seetõttu meenub Vesa-Matti Loiri alati ka siis, kui telekast käib kümnevõistlus.

Nasse-setä

Alati, kui näen suurt inimest kell kümme õhtul jõnglastele mingeid õpetusi jagamas, meenub telesaate "Spede show" lasterubriik.

Selles Soome meelelahutusgeeniuse Spede Pasase saates tegutses Vesa-Matti Loiri kujuline punase naljaninaga Nasse-Setä, kes õpetas põngerjatele kasulikke asju. Näiteks seda, kuidas esitada viie ühte ritta seatud läbipaistva joogiga täidetud pudeli sisse puhudes klassikalist muusikat, puleidele aeg-ajalt muidugi häälestades.

Kui juhtus midagi hirmsat, oli Nasse-Setä "väga-väga pahane".

Tamur Tohver ja Rednar Annus (ehk Aksli- ja Peetri-onu) patsasid 90ndatel mitmekes hooajaks Raadio 2 saate "La dolce vita" jaoks Nasse-setä imidži ja kusjuures tegid tema kasvatulikkude tööd edasi jumala hästi.

Jean-Pierre Kusela

Alati, kui kuulen laulu "Leto svet", meenub mulle Vesa-Matti Loiri. Sest temagi on esindanud oma riiki Eurovisiooni lauluvõistlusel. See juhtus 1980. aastal ja kuna eestlased häaletada ei saanud, jäi laul "Huilumies" viimasele kohale, tahapoole isegi Belgia elektrobandist Telex!

"Huilumies" oli lõbus, kuid aus estraadilaul, pühendatud mehe armsale flöödile. Ja eelkõige tõsiste lauludega ongi Loiri kodumaal peamiselt tuntud – tema albumeid on müüdnud kokku pea miljon eksemplari.

Eesti naljasõpradele on ta lauljana siiski eelkõige Jean-Pierre Kusela – lakutud soengu ja hiiglasliku ninaga prantsuse kabareeartisti moodi tegelaskuju, kelle "Naurava kulkuri" (tehtud muide koos jazzmaestro Olli Ahvenlahtiga) on tõsine kultushitt (tänaeks loomulikult ka Youtube'i-diskode klassika).

Kaldusin filmiteemast natuke kõrvale ja kalduks hea meelega veelgi, kuna selgub, et Vesa-Matti Loiri on olnud Soome Plijaridilidu esimees, jalgpallivärvavaht, käsipallur, veepallur, poksija ja mida kõike veel.

Aga tähtsam on hoopis fakt, et tema elust vändatud, tänavu sügisel ilmunud Mika Kaurismäki dokumentaalfilm "Vesku" linastub tänavuse PÖFFi raames ka Eestis. Selles filmis räägib Vesa-Matti avameelselt sellest, mis on temaga toimunud varem ja sellest, mis toimub just praegu.

Ja siis veel see elutöö preemia. Vesa-Mattile ütleskin sel puhul – Viron kansa on hyvin-hyvin iloinen!

Erik Morna
Raadio 2 muusikajuht

Foto: Oktober Oy

MUTANT DISCO
18. NOVEMBER – KINO SÕPRID
LELIE DA BASS LIVE!
KIRJUTAJA: JARASIM
REŽISSÖÖR: DAVID TOR
MUSIC: JARASIM
SÕNA: DAVID TOR

Põhjala täht PIHLA VIITALA

PÖFFI Shooting Star 2010 on noor Soome näitlejanna Pihla Viitala. Pihla on ilmselt paljudele eestlastele tuttav hiljuti Kinossõprus linastunud Aleksis Salmenperä filmist "Paha Pere" (vt ka intervjuud La Strada septembrikuu numbrist (nr 3, 2010)). Nüüd on võimalus teda pildistada ja oma silmaga näha ka Pimedate Ööde Filmifestivali punasel vaibal.

Pihla Viitala on sündinud 1982. a. Helsingis. Ta õppis näitlemist Helsingi Teatriakadeemias ning on näitlejana kaasa löönud paljudes näidendites, samuti teleseriaalides ning filmides.

Pihla Viitala on tuntuks saanud muuhulgas ka Aku Louhimiehe Soome kodusõjast rääkivas filmis "Tears of April" ("Käskey", 2008) ning

Aleksis Mäkelä filmis "Hellsinki" ("Rööperi", 2009). Samuti Jülius Kempil filmis "Reykjavik whale watching massacre" (2009). Mitmekülgset andekas Pihla debüteeris hiljuti ka lühimängufilmi kaasrežissööri ja stsenaristina.

A star is born!

Aleksis Salmenperä – režissöör juhuse tahtel

Aleksis Salmenperä on noor Soome päritolu arhitekt-režissöör, kelle kolmas täispikk mängufilm „Paha pere“ („Paha Perhe“, 2010) jooksis hiljuti Kinossõprus. Mõni aasta tagasi kogus Eestis populaarsust tema eelmine linateos „Mehe töö“ („Miehen työ“, 2007). „Paha pere“ räägib perhetest ja on paljuski, nagu meile juba kuvandiks saanud Soome film ikka, veidi rõhuv. Režissööri enda arvates pole aga tegu mitte draama vaid musta komöödiaga.

Paljude eestlaste arvates on Soome filmid alati depressiivsed ja masendavad. Mis teil seal Soomes õigupoolest toimub? Millest te filmide tegemisel ideid ammutate ja miks käsitlute just tabuteemasid nagu prostitutsioon või venna ja õe vaheline armastus?

Seda, kust ideed tulevad, on raske öelda. Minu töö ongi välja mõelda lugusid, mis inimesi paeluks, intrigeeriks ja tekitab neis emotsioone. Eks loomulikult puudutatakse teemasid, mis mind isiklikult huvitavad. Mis puutub sellesse, miks soomlased selliseid filme teevad, siis saan rääkida ainult enda eest. Võin öelda, et loomulikult on meie ühiskonnas kõik korras, eriti pealtnäha ja kõrvalt vaadates. Paraku on teada-tuntud tõe see, et selleks, et näha seda, mis toimub tegelikult, on vaja tungida sügavamale asja sisse. Seda ma üritan oma filmidega ka teha.

Loomulikult ei ole minu eesmärk teha kindlasti just raskeid ja keerulisi filme, aga ma pean olema enda vastu aus ja tegema filme teemadel, mis mind huvitavad. Eks me, soomlased muidugi paistame teile ka veidi masendunud tüüpidega, aga ma ei taha oma filmidega öelda, et Soomes on kõik viltu. Tabuteemad on aga mulle terve elu põnevust pakunud ja ma arvan, et tunduvalt huvitavam on lugeda, kirjutada ja teha filme millestki, mida me igapäevaelus ei näe.

Millest ikkagi „Paha pere“ perekonnamuud?

Enamasti on minu filmides seigid minu enda elust: see miski, mis mulle ei meeldi, mida tahan muuta. Ma olen ise isa, mul on kolm last. Antud loos te neid küll ei näe, sest nad on liiga noored: neli, seitse ja üksteist. Pigem on filmis aga osake minust. Idee sai

alguse sellest, kui ma märkas, et mul on tekkinud veider kontroll oma laste üle ja hakkasin mõtlema, kui kaugelt see võib minna. Olen hakanud arvama, et ma tean, mis on neile parim, kuigi tegelikult pole see minu valik. Ütlen näiteks aegajalt oma pojale, milline sõber on parem ja milline mitte: see on absurd.

Tegelikult on vanematel keeruline leppida otsustega, mida nende lapsed teevad ja nad ei saa sellest sageli aru. See on uskumatu, milliste ekstreemustega tulevad vanemad lagedale, kui nad oma laste käitumist ei poolda.

„Pahas peres“ on olemas minu ja minu poja suhted ning osake minu isast ja vanasast. Loomulikult ei ole minu filmide näol tegemist autobiograafiatega, pigem on tegu ikka minusarnase karakteri arendusega. See film on muidugi ka armastusest ja sellest, kuidas vanemad peavad lastest lahti laskma ning lubama neil elada oma elu. Seda isegi siis, kui see tundub väga raske.

Agas sinu film „Mehe töö“?

„Mehe töö“ räägib pigem meestest üldse. Mees ei saa kõige eest vastutada, ka temal võib elus halvasti minna. Üritasin selle filmiga inimestele öelda, et mees ei ole perekonnapea kõikvõimas, ka temal on omad nõrkused ja ta peab nii iseendale kui teistele julgema tunnistada, kui ta midagi ei saa või ei suuda.

Kuidas su vanemad filmidesse suhtuvad?

Isa ütleb, et need on väga head, talle nad meeldivad ja ta on minu üle uhke. Ema aga küsib pidevalt, miks ma midagi ilusat ei tee nagu mõni teine kuulus režissöör. Eks ma püüan siis kunagi talle vähemalt ühe ilusa filmi ka teha, aga ma ei tea, millal.

Oled olnud oma filmidega Berliinis, Cannes'is ja kaks korda Oscari-kandidaat. Mida publik sinu filmidest arvab?

Enamik festivale on võtnud mu loominguga väga hästi vastu, aga publikul on olnud suhteliselt vähe. Kui inimesed minu filmidest loevad, siis nad arvavad, et need on kurvad ega taha neid näha. See on huvitav, sest minu jaoks on kõik mu filmid komöödiad, justkui naer läbi pisarate. Ma ei tea, ilmselt mul on kehv huumorisooson või olen lihtsalt rikutud. Samas ei saa ma ju filmi tehes kuleerida, milline nali meeldib publikule ja milline mulle — teen ikka nii nagu tunnen. Saksamaal näiteks oli „Paha pere“ vastuvõtt väga hea, publik naeris kogu filmi. Veneemaal oli aga terve saal vait. See oli hirmus. Aga inimesed ongi erinevad.

Mulle annab see enesekindlust, kui publik reageerib minu filme vaadates. Ma ei tee ju slapstick-komöödiad, kuid päris masendavaid filme ka mitte.

Miks su filmid on nii meespeaosalistekesked?

Ennekõike sellepärast, et olen ise mees ja mõistan mehi paremini. Vahest on see ka minu professionaalsuse küsimus, aga mulle näib, et suudan meestega paremini töötada ja nende karaktereid paremini lahti kirjutada. Küllap teen varsti, kui end kindlamana tunnen, mõne filmi ka naistest.

Kes on järgmise filmi peaosas? Samuti mees?

Filmi nimi on „Fundamentalist“ ning see põhineb ühel kuulsal Soome näidendil. Loodetavasti hakkavad võtted järgmisel aastal. Võimalik, et ma ei filmi seda Soomes, vaid kuskil mujal. „Fundamentalist“ on lugu kirikuõpetajast, kes satub kokku oma vana tüdruksõbraga. Viimane on padufundamentalist ja mõjutab meest igati seniselt teelt kõrvale kalduma. See lugu on võimust ja seksist. Loomulikult ei lõppe asi hästi. Peaosalis on tegelikult kaks, mehel on küll suurem roll, kuid siiski on nad enam-vähem

võrdsed. Võib-olla kutsun Tom Cruise'i või mõne tema sõbra kirikuõpetajat mängima.

Kuidas sa filmi juurde jõudsid? Mitu filmi sa elus veel teha plaanid?

Tegelikult oli see puhas juhus, õppisin üldsegi arhitektiks ja töötasin juba mõnda aega arhitektuuribüroos. Samas tundsin, et pean midagi muud proovima. Mul oli üks sõber, kes õppis filmi ja oli tema peale üsna kade. Proovisin siis ka ise filmikooli astuda ja saingi sisse. Režissöörriks saamine polnud seega mitte kutsumus vaid katse, mis õnnestus. Hetkel on mul idee teha vähemalt 10 täispikka head filmi ja vaadata, mis siis edasi saab.

Lõpetuseks, muutsid ära „Paha pere“ lõpu ära. Miks?

Mulle tundus see kuidagi liiga armas, kuidas mees läheb vanadekodusse oma haige isa juurde ja heidab tema kõrvale pikali. Samuti oli see peategelase, ehk siis mehe suhtes, kuidagi mannetu. Minu filmis saab mees lõpuks vabaks, pole naist, pole lapsi, pole haiget isa. See on justkui uus algus, ta saab aru oma laste valikutest ja andestab.

Aleksis Salmenperäga vestles
Dagmar Reinolt

Foto: Jelena Rud

Miks peaks keegi üldse Soome filmi vaatama?

Soome film on naljakas

Need, kes arvavad, et Soome film on tõsine, kurb ja lõpeb enesetapuga, eksivad. Ja täiega. Toksige Youtube'i sisse "Rare exports" ja te näete, mille üle terve Soome ja pool maailma kera naerab. Fenomen sai alguse Jalmar Helanderi kahest netti üles riputatud lühifilmist, millest tuleb detsembris välja täispikk versioon. "Kaotatud kaup ehk Jaht jõuluvannadele" ("Rare Exports: A Christmas Tale", 2010). Mulle tutvustas seda filmi lätlane.

"Suosi suomalaista" = "Eelista eestimaist"

Teine värske Soome tegija on Dome Karukoski. Vaatasin äsja mehe neljandat filmi "Polaarjoone sangarid" ("Lapland odyssey",

2010). Helsingi suurim kinosaal oli rahvast paksult täis ja kõik naersid kõva häällega. Lugu kõneleb nii banaalsest asjast nagu digiboksi puudumine televiisoril ja pingetõstjaks on vana hea armastuskolmnurk. Usun, et filmi lakooniline huumor venelaste, rootslaste ja eelkõige iseenda üle haakub hästi ka eestlaste huumorisoonega.

Igähele midagi

Soomes on iga viies kinosaal vaatatud film kodumaine. Septembriks oli käesoleva aasta Soome filme käinud kinosaalides üle miljoni inimese. Praeguseks on number juba poolteist miljonit. Soomes esilinastub sel aastal 22 täispikka filmi, nende hulgas

14 mängufilmi, 7 dokumentaali ja 1 animatsioon. Tegemist on erakordselt hea filmiaastaga ning üha kasvav vaatajate arv peegeldab Soome filmi edu. Kiirelt üle vaadates jagunevad teemad laiali: klassikalise kirjanduse adaptatsioonid, noortefilmid, huumor ja alles siis nn autorifilmid. Muide, selle aasta siiani kõige vaadatum film on raamatuaaptatsioonist lastefilm "Räppar Risto ja jalgrattavaras" ("Risto Räppääjä ja polkupyörävaras", 2010). Eestis on ka lapsi.

Antti Häkli

Soome filmitudeng Eestis

Tehkem järele

Kujutage nüüd ette sarnast olukorda siinpool lahte. Ma saan aru, et Soome elanike arv on neli korda suurem, mille tõttu 22

Tridens toob Balti filmi fookusesse

Tridensi Balti täispikkade filmide konkurss annab suurepärase ülevaate Eesti, Läti ja Leedu viimase filmiaasta paremikust. Võistlusprogrammi valikus on nii dokumentaal- kui mängufilmid ja väljatoodud pole sobiva pikkusega animafilmidki – seetõttu võistleb sel aastal Eestist ka Mati Küti "Taevalaul". Teatavasti näeb Läti ja Leedu filme Eestis tõesti harva, kuid tegelikult tasuks lõunanaabrite kinotoodangul silma peal hoida, sest Eesti filmi tasemele teised Balti riigid sel aastal alla ei jää. Eriti paistab tänavu silma lätlaste tugevate ja rahvusvahelise haardega dokumentaalide laine. Läti lipu all on valminud filmid näiteks Afganistani naistevanglas, Iirimaa Läti lihttööliste elu jälgides ning Boliivias elavate Läti juurtega misjonäride saatust uurides. Leedu on sel aastal esindatud väiksema osalusega, kuid eraldi välja-

toomist väärivad tuntud režissööri ja näitleja Sharunas Barase värske mängufilm "Põliseuraaslane" ("Eastern Drift"). Ka Eesti konkursifilmide valik on mitmekesine, alates Marianna Kaadi "Auk nr 8st", mis kõneleb Ukraina illegaalsest kaevuritest, kuni Veiko Ounpuu jõulise "Püha Tõnu kiusamise" ja Marko Raadi lumemuinasjutulise "Lumekuningannani".

PÖFFi koostöö Tridensiga sai alguse 2006. aastal, mil hakati välja andma Scottish Leaderi Eesti Filmi auhinda. Praeguseks on Balti konkurss kasvanud suureks ja tugevaks – võistlustulle lähevad lausa rekordilised 18 filmi. Tridensi Balti täispikkade filmide konkursi piletit on eelmüügis hinnaga 25 krooni (et suuremad huvilised saaksid kindlalt hea istekoha), kuid hea õnne peale kohale tulles on sissepääs tasuta.

Animeeritud unenäod taas tulemas!

12. animafilmide festival Animated Dreams 19.–23. novembril kinossõprus ja Artis anima.poff.ee

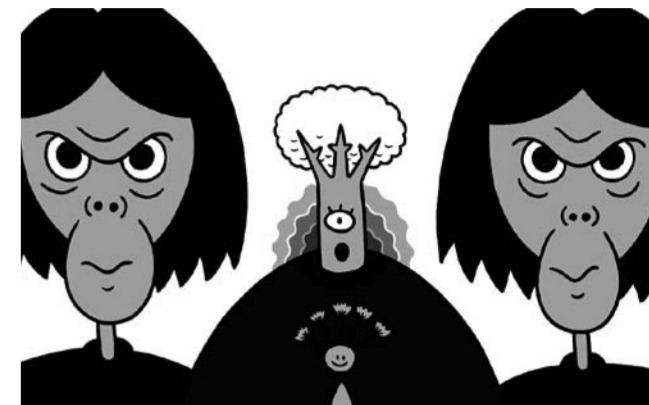

Foto pärineb filmist "Armastus & vargus" (R. Andreas Hykade)

Äsja võisime rääkida, et Eesti režissööri Kaspar Jancise lühianimafilm "Krokodill" tunnustati Balti- ja Põhjamaade parimaks, pälvides ANOBA auhinna (Award of Nordic and Baltic Animation Festivals) ning ühtlasi Euroopa mainekaima animatsiooni auhinna Cartoon d'Or'i. Ka teistele Eesti animafilmidele on möödunud aasta toonud uhkeid võite. Samas vaimus on PÖFFi animafilmide festival Animated Dreams kujunenud viimaste aastatega üheks olulisemaks rahvusvaheliseks animafestivaliks Balti- ja Põhjamaades – seni väike, ent paljulubav festival on järjest küpsemaks saanud.

Animafestivali põhipesaks on juba mitmendat aastat kino Sõprus, tänavu on aga festivali programm kasvanud niivõrd, et näitame filme lisaks veel väärtfilmikinos Artis. Jätkame kõrgetasemelise rahvusvahelise programmiga, mille keskmes on meile omaset kunstiliselt väärtuslikud lühi- ja täispikad autorianimafilmid. Värskeid tuuli animamaailmas nuusutame digitaalse animatsiooni programmiga "Digimaailmad" ning dokumentaalfilmi ja animatsiooni suhteid lahkab Keyframesi loenguprogramm. Briti Royal College of Art animasaakonna 25. juubelit tähistame nende kõigi aegade parimate tudengitööde retrospektiiviga. Nii nagu terve PÖFF on sel aastal fookusesse tõstnud Soome kinokunsti, on ka animafestival võtnud erilise tähelepanu alla oma põhjanaabrite animatseosed ning esmakordselt leiab animafestivali raames aset Eesti-Soome Koomiksipäev. Tuulise novembri rõskust peletame erootilise animaprogrammiga "Iha & seksuaalsus" ning ehk annab kinokulastajale sooja ka eriprogramm "Lõunamaa briis". Samuti tähistame Jano Põldma 60. sünnipäeva ja esitleme noorte Eesti animateegijate töid. Neli aastat tagasi Eesti Kunstiakadeemias loodud animasaakond kannab juba kenasti vilja.

Nagu juba heaks tavaks saanud, läkitab Animated Dreams selgi korral rahvusvahelisele festivaliringile auhinna koguma uue Eesti animafilmi – festivali avaseansil esilinastub kauaoodatud Mati Küti nukufilm "Taevalaul".

Animatsiooniaastatel pole põhjust kurvastada, kui Animated Dreams novembri lõpus taaskord läbi saab, sest juba teist aastat toob animafestival koos Eesti Kunstiakadeemia animasaakonnaga aastaringelt Sõpruse kinno animatsiooniuridusid üritustesarja Animateek raames.

Ettevaatust, teie unistused on taaskord animeeritud!

Mark Kuslapuu

Animafestivali tegevjuht

Heilika Pikkov

Animafestivali programmijuht

Tähelepanu! Tegemist on alkohooliga. Alkohool võib kahjustada Teie tervist.

MUTANT DISCO
19. NOVEMBER – KINO SÕPRUS
LESLIE DA BASS LIVE!
LEO-YOUNG ZAKARI
RYAN THYNE DOCTOR
RAE & SCARBOROUGH
SIBB RESTOR

Veider psühho-seksuaalne kostüümidraama **LEMMIK!**

Tuntud Prantsuse režissööri Benoît Jacquot'i ("Sade") käe all valminud veidra, kummitusliku ja äraspidise filmi "Metsasügavuses" ("Au fond des bois") sündmused algavad aastal 1865. Lugu baseerub tõestisündinud juhtumil ja käsitleb vastandite tõmbumist ning allumise ja vägivalda teemat seksuaalsuses.

Timothée (Argentina päritolu näitleja Nahuel Pérez Biscayart), kes teeskleb, et on kurtumm, saabub Lõuna-Prantsusmaal asuvasse külakesse. Teda lummab tütarlaps Joséphine (prantslanna Isild LeBesco), kohaliku vaesteersti tütar. Heasoovlik ja imelikust metsalisest huvitatud isa võtab nälgjase noormehe perekonna seltsi einestama, kuid õhtusöögi ajal teeb Timothée peretütre peal mingeid kummalisi trikke. Selgub, et tal on naise üle nõiajõud – ta suudab kukutada kombeka Joséphine'i hüpnootsi, saata ta kuhugi une ja ärkveloleku piirimaile ja teha tüdrukuga, mida hing ihaldab. Kuigi vii-

mane teda pelgab, on Timothée mõjuvõim nii suur, et tal õnnestub Joséphine kodunt röövida. Rännates kogevad nad metsikut toorest iha ja sügavat õrnust – metsaline Timothée on Joséphine'i jaoks samaaegselt sügavalt eemalolev kui ka meeletult ligi-tõmbav. Naine küll mõistab oma tegevuse skandaalsust, kuid vastuse küsimusele, kas Joséphine põgeneda ei suuda või hoopis ei taha, peab iga vaataja ise välja mõtlema.

"Metsasügavuses" ei ole küll täiuslik film, kuid oma ambitsioonikas psühhoanalüütilisuses ja mitmetähenduslikkuses on ta veetlev ja rahutuksegev. Siiski pean hoiatama: see "Nukitsamees" täiskasvanutele võib nõrgema närviga vaatajal südame pahaks ajada, sest "hääd Prantsuse suhtefilmi", mida klassikese punaveini kõrvale nautida, siit nüüd kindlasti ei leia.

Maria Ulfak-Šeripova

3 ilusat naist PÖFFi kavas **LEMMIK!**

Tänavusel PÖFFil on mitmeid ja palju erinevaid "mehiseid", meestest või meestele mõeldud filme. Küll spordist, sõjast või siis midu hingemured. Seega tahaks jälle vastukaaluks tähelepanu juhtida meie kavas leiduvatele kolmele filmile. Need on "Na Putu" ("On the Path"), "Nothing Personal" ja "Die Fremde". Neid erinevaid filme ühendab see, et kõik nad on seatud kandideerima tulevasele EFA-l parima naispeaosa tiitlile. Ehk siis kõigis neis filmides on keskseks peategelaseks, läbi kelle meile lugu jutustatakse naine. Loomulikult ja nagu elus ikka ei saa nad ilma meesteta ja see pooluselisus on teadagi dramaturgi rammus sool.

Filmis "Teel" ("On the Path") kehastab tänapäeva urbanistikluse Sarajevos õnnelikus

eluterves suhtes elavat Lunat võlvkaunis **Zrinka Cvitešić**. Tema midu vahva ja heasüdamlik armastus Amar ei suuda oma elus hästi alkohooliga piiri pida. Ei, ega midagi hullu ka ei ole, ta ei muutu vägivaldseks ega muud sarnast aga lihtsalt ta kohatine üleemeelsus ei ole vastuvõetav lennujuhtimiskeskuse täpsust nõudvale töökohale. Mees leiab tööd konservatiivses moslemite kogukonnas ning temas ärkab paremaks saada tahtmise usuleek. See aga seab seni-se õnneliku suhte suurema proovivõti ette kui Luna ilmselt aimatagi oskas.

Saksa – Türgi teemadel seilav film "Võõras" ("Die Fremde") räägib aga Umay'ist, **Sibel Kekilli** esituses, kes on noor kena naine. Umay ei ole õnnelikus abielus. Vastupidid, ta

mõistab kui patriarhaalselt rõhuv võib olla tema tuleviku, kui ta peaks jääma oma mehe juurde ja milliseks võib kasvada tema poeg, kes näeb kui igapäevaselt "normaalne" ja tavaline on naise mõnitamine ja löömine. Umay ei taha enam olla igapäevaselt alandatud ning ta loodab, et tema poeg õpiks teiststuguse elamise viisi.

Ning viimaks peab kõrgelt hindama ka hollandi päritolu punapäist näitlejannat **Lotte Verbeek**i filmis "Ei midagi isiklikku" ("Nothing Personal"), kes mängib seal kõrge veenvusega elupeale tõredat ja millegi eest põgenevat vagabundliku naisterahvast. Me

ei tea miks ja mille või kelle eest ta pangeb. Iiri läänerranniku hingematvalt ilusas paigas on üksik maja üksiku mehega. Naine jääb sinna aga ainsaks tingimuseks on, et ei, ühtegi isiklikku küsimust" Isegi nime mitte. Ainult "You" ja kõik. Kas selline täiuslikult "puhas" taustaloota suhe on ühe katuse all võimalik, käesolev film uuribki.

Ja muide, ka kõikide nende filmide režissöörid on juhuslikult või mitte naisterahvad.

Kaarel Kuurmaa

TRISTANI TOP 5 Tristan Priimägi soovitab

DOKID

Armadio

Taani hüperrealistlik dokfilm toob Afganistani sõja otse kinosaalile. Hirmus ja haarav ühekorraga.

EURAASIA

VÕISTLUSPROGRAMM

My Joy

Dokitegija Sergei Loznitsa esimene mängufilm vägivalda konstandist Vene ajaloos ja sellest, mis saab siis kui Venemaal proovida kõrvalteed pidi rutem kohale jõuda.

INIMÕIGUSED

Bibliotheque Pascal

Kaasaegne mõistlugu orjakaubandusest. Abiks surrealism ja absoluutne hoolimatus piiripidamise suhtes.

ÖÖFILMID

Trash Humpers

Harmony Korine'i õises linnaretkes hirmuvalitseb vanamehe maskides gang, kes üritab prügikastidele lapsi teha. Täielik absurd, mis ajab naerma, nutma, põgenema või enesetappu tegema.

PANORAMA

Heartbeats

Kanada ülistiiline lugu egoistlikust armastusest ja tundesõltuvusest. Komöödia, aga kaugeltki mitte ilma pipraterata

Eesti mängufilmi kõnevõime

Küsimusele, kas ja keda eesti mängufilm kōnetab, Filmiajakirjanike Ühingu korraldatud konverentsi vastust ei andnud. Küll aga sai Artises 13. oktoobril kuuda filmitegijate muredest ja rõõmudest päris mitme kandi pealt. Konverentsilt ja selle meediakajastustest jäid minu jaoks kõlama kaks teemat.

Kriitika kriitika. Eesti filmitegijad paistavad arvavat, et kriitika on nende vastu ülekohtuselt karm. Lavastaja **Peeter Simm** mainis kirvest ning produtsent **Piret Tibbo** kinnitas, et tootjad ei julge kriitikutid esikatele kutsuda. PÖFFi juht, filmiõppejõud, produtsent ja kriitik **Tiina Lokk** rääkis konverentsil sõimust ja "Postimehes" (30.10) kriitikute ja tegijate vahel valitsevast usalduskriisist. Ma ei monitoori regulaarselt meediat ja võimalik, et midagi olulist on kahe silma vahele jäänud, aga loetu põhjal tundub, et kogu kriis on pärit vaid ühest allikast: Margit Adorfi mulusest "Pangaröövi" arvustusest pealkirjaga "Aasta halvim film" (EE 22.10.2009).

Kummaline, kuidas üks kriitiline sõnavõtt suudab terves indusris tekitada allergilise šoki, millest ei saada ka aastaga üle. Ausat tagasisidet ei taha filmiinimesed vist mingi hinna eest kuulda? Ilmselt tuleb siinkohal üle korrata aabitsatõdesid. Esiteks, *any publicity is good publicity*. Eesti filmist kirjutatakse üldiselt vähe ja iga kirjutis, iga mainimine on tänuväärne. Minus tekitas just Adorfi lugu huvi "Pangaröövi" vastu ja mulje filmist jäi tänu selle eelhäälestusele ilmselt parem kui ta midu oleks võinud jääda. Teiseks, nagu **Margit Tõnson** Sirbis (5.11) nentis – positiivset tagasisidet oota oma emalt. Kui publikult ei saa vägisi aplausi nõuda, miks siis kirjutajailt saab?

Kriitika on mu meelest eesti filmi vastu üldiselt pigem liigleeb ja liigkarm, eriti trüki-ajakirjanduses. Blogisid võib lugeda kriitika osaks või mitte, aga blogikirjutised on enamasti siiramad ja pakuvad seetõttu nad tihti

pakuvad lugejale enam kui ümarad lehelood. Blogijad sõandavad pisut tihemini ära märkida, kui kuningas on alasti.

EFSA kriitika. Olukord, kus filmitegemiseks on raha vähe, kõigile ei jagu ja eelarved on väikesed, tekitab mõistagi rahulolematust ja tegijad näevad patuoinat eelkõige Eesti Filmi Sihtasutuses kui riikliku rahajagamise esindajas. Mõnedki ootjad ja tootjad, kes peavad meie filmi hetkeseisu kehvaks, näevad süüdlasena just sihtasutust. Konkreetsemalt heidetakse EFSAl ette kaugenemist filmitegijast, planeerimatust, arusaamatuid ootusi, otsuste läbipaistmatust ja liig suure võimu koondumist peaaegsperdi kätte. **Karlo Fungi** arvamusi sai lugeda Ekspressist (22.10) ja lisa pakub juuresolev usutlus.

Omalt poolt lisaksin ainult, et nii konverentsist kui selle vastukajadest paistab probleem olevat eelkõige suhtlemises, nagu inimeste puhul ikka. Mõnigi filmitegija ei saa aru, mida sihtasutus tahab ja sihtasutus omalt poolt ilmselt ei pinguta piisavalt, et seda populaarselt selgitada. Sestap võiks korraldada rohkem ja sagedamini sedalaadi üritusi, kus tegijad saaksid südant puistada ja sihtasutus oma põhimõtteid avada. Ja ehk võiks sihtasutus ka väljapool neid üritusi rohkem rahvaga rääkida.

Eesti film kui valmisprodukt räägib vaatajatega niikuinii ning kuigi konverentsil ja järgnenud diskussioonis kõlas palju pessimistlikke noote, tundub mulle kui vaatajale, et tema kõnevõime pole kaugeltki kõige kehvem.

Kui sajandi algul nõudis eesti filmiga kohutuma minek teatud enesületust, julgust astuda vastu võimalusele, et sulle öeldakse midagi kirjeldamatult piinlikku, siis enam see nii ei ole ja tore on. Me räägime veel.

Vastab Eesti Filmi Sihtasutuse peaekspert Karlo Funk.

Joonas: Eesti filmi puhul räägitakse palju lude nõrkusest ja sageli on tunne, et stsenarium on see, mis ait veab. Näiteks nii "Elavhõbeda" kui "Pangaröövi" nõrgim kül ol minuigi meelest just stsenarium, muu oli tasemel.

Karlo: Tihti on tegu elementaarseste valearvestustega. Kirjanduse puhul öeldaks sel

puhul, et ei tunta elu. Tegevus ekraanil hakkab arenema väljamõeldud suunas, kuigi igauks saab aru, et keegi tegelikult nii ei käitu. Tekivad kummalised väljamõeldud psühholoogilised skeemid. Kõik ei saa loomulikult õnnestuda, aga praeguse filmide arvu juures on surve, et tuleb teha ainult häid filme. See on absurd. See ei õnnestu kusagil, mitte üheski riigis.

Joonas: Mis on hea film?

Võib rääkida heast filmist teatud sihtgrupile või sellest, et film võidab mingil festivalil preemia. Või sellest, mis on eesti kultuurile oluline. Sellega on lihtne – kõik eesti filmid on eesti kultuurile olulised. Või publikumeenust. Või kunstilisest, dramaturgilisest veenusest. Hea film võiks siiski olla see, mis leiab oma pühendunud vaataja, olgu see siis kes tahes. Et filmile elatakse kaasa – isegi kui väike vähemus käib seda vaatamas ja on selle üle õnnelik.

Joonas: Konverentsilt jäi kõrva, et sihtasutuse otsused pole piisavalt selged, arusaadavad ja põhjendatud. Inimesed ei saa aru, miks nende projektid raha ei saa.

K: Kui ratsionaalselt võtta, siis ühelt poolt on väga head asjad, mis saavad kohe raha – kõik on nõus, et need on head. Teisalt on väga halvad, mille rahastamist ei kaalutagi. Ülejäänute puhul on väga keeruline leida ratsionaalseid põhjendusi, miks üks on vähem keskmine kui teine. Publik ei vaata Euroopa kinos niivõrd režissööri ega näitlejaid, kui võrd teemat. Kogupilt sellest, mis teemad on parasjagu filmilugudena esindatud, on ainult sihtasutusele. Osa küsimust taandubki sellele, mis teemat käesoleva aasta kontekstis eelistada. Pole mõtet teha ühel aastal viit kunstifilmi – klassikalist autorifilmi, kus on sügav, aga abstraktselt kunstiline või filmikeeleline probleem -, see pole jätkusuutlik. Või viit noortefilmi. Nii et mingis mõttes on jagamisel alati ootamatud.

Joonas: Mõndagi häirib, et otsustamine on koondunud isiklikult sinu kätte. Kas poleks lihtsam hajutada see vastutus mingile nõukogule?

K: Absoluutselt. Kuid tegijad ei saaks siis tulla igal ajal sooviga kohe väntama hakata. Et keskkond ei arvaks, et töösse lähevad valed projektid ja tegelikult tuleks teha hoopis

midu asju, oleks võimalik kehtestada aastas üks-kaks *deadline*'i, mil kõik projektid on naha ja karvadega kohal ja nende seast tehakse valik. Ma pole kindel, et see tegelikult midagi lahendaks.

Otsustajate lisandudes kulu kasvab, aga efekt on sama. Vähemalt teatud keskmisel tasemel on kõik lood, aga neist parimate valimine on alati keeruline. Ekspertihinnagud kipuvad olema valdavalt negatiivsed, ka neile projektidele, mis kokkuvõttes töösse lähevad.

Projektid pole väga selgelt kõrvutatavad. Üks asi on stenaarium, teine aga see, kes, mida ja millal mujalt rahastab. Välisosaluseks peab Eesti-poolne rahastus reeglina juba olemas olema ja pärast seda võtab seal otsuse saamine veel tükk aega – näiteks Saksamaa puhul vähemalt pool aastat.

Tagasiside mõttes võiks lasta tegijail endil, näiteks lavastajail ja produtsentidel, analüüsida teiste asju. Avaldada takkajärgi, kui film on valmis, arvamusst produktsiooni ja lavastuse kohta. Selline omamoodi siseringi *case study*.

Joonas: Kas säärased konverentsid võiksid toimuda tihemini, et oleks rohkem suhtlust ja rohkem kontakti tegijate ja sihtasutuse vahel?

Karlo: Võiks näiteks kord aastas võtta kokku eesti mängufilmi. Ehkki kui me käisime mais nüüd konverentsilgi esinunud inimestelt küsimas, mida võiks teist teha, siis ei tulnud sealt ühtki signaali. Inimestel on mure, aga nad ei oska selgelt öelda, milles see seisneb. Keegi ei paku välja, kuidas just edasi liikuda, sest kõik saavad väga hästi aru, et keegi ei jaga lihtsalt rahandusministeeriumi ükselt rohkem rahapakke välja. Konverentsil ja pärast seda räägitule psühhoanalüütiliselt lähenedes on aga võimalik identifitseerida probleemid ja jõuda nende põhjustele lähemale hoolimata sellest, et selget ja vastuoludeta programmi ei esita keegi. Minu asi ongi olla **pea**-ekspert teatava psühholoogi tähenduses.

Intervjuu ilmub lühendatult. Pikemat versiooni loe filmijutt.blogspot.com

Joonas
filmijutt.blogspot.com

MUTANT DISCO
14. NOVEMBER – KINO SAPHIR
LESLIE DA BASS LIVE!
LAVASTAJA: DAVID BASS
REŽISSÖÖR: DAVID BASS
SÄINATAJA: DAVID BASS

14. Tallinna Pimedate Ööde Filmifestival **PÖFF**

19.11.–5.12.2010

Festivali kinod

Tallinn: Solaris Kino, Coca-Cola Plaza, Artis, Kosmos, Sõprus, Von Krahli Teater, Kanuti Gildi SAAL, Kinomaja, Kumu auditoorium
Tartu: kinokeskus Cinamon, Athena Keskus
PÖFF üle Eesti – vaata www.poff.ee

Piletiinfo

Tallinn
PÖFFi põhiprogrammi piletid on müügil alates 18. novembrist 2010 PÖFFi info- ja piletikeskustes Tallinnas Solaris Keskuses, Coca-Cola Plazas ja Viru Keskuses ning Tartu Kaubamajas, kõikides Piletilevi müügikohtades üle Eesti ning internetis aadressidel www.piletilevi.ee ja www.poff.ee.

Täispilet 75 krooni / 4,79 €
Sooduspilet 50 krooni / 3,20 €
Festivali pass 1500 krooni / 95,87 €

PÖFFi sooduspakett: kui ostad korraga välja 10 või enam piletit, on iga pileti hind 60 kr / 3,83 €

Eriti soodsa hinnaga on müügil piletid Tri-densi Balti programmi täispikkadele filmidele. Eelmüügist ostes on pilet 25 kr / 1,60 €, samal päeval aga TASUTA!

Sooduspiletid kehtivad õpilastele, tudengitele ja pensionäridele vastava dokumendi esitamisel.

EMT klientidele kehtib sooduspakumine 2=3! EMT kliendid, kes ostavad korraga 2 piletit, saavad kolmanda tasuta! PÖFFi alafestivalide ja teiste linnade pileti-infot vaata veebist – www.poff.ee

PÖFFi erisaade "PÖFFIHUNT" ETV-s

Päevakajalised uudised ja põnevad tegemised otse festivali toimumispaikadest. Vaata ETV-d 26.11-5.12 ja hoiu end toimuvaga kursis!

PÖFFi sõprade kohtumispaik on restoran Clazz!

Filmielamused tahavad jagamist? Kõik PÖFFi sõbrad on oodatud restorani Clazz (Vana turg 2, Tallinn), et jätkata koos festivalirahva ja filmikülastajatega mõnusat õhtut. Vaata programmi www.clazz.ee

Solaris Keskuses Pauligi kohvilounge

Perioodil 25.11.–3.12. saavad kõik filmisõbrad PÖFFi kinopileti ettenäitamisel nautida tasuta kohvi.

Hoiu end mobiilselt kursis!

Kasuta Nokia Ovi PÖFFi rakendust või EMT SurfPorti. Info on Sulle nii lähedal!

KINO
»SÕPRUS«

EELINFO

Tiina Savi ja Katrin Jakobson soovivad, varsti Kinos Sõprus:

Alates 6. detsembrist 2010

KAOTATUD KAUP ehk **JAHT JÕULUVANADELE**
(Rare Exports: A Christmas Tale, R: Jalmari Helander, 2010) - hullumeelne jõuluhorror*

I'M STILL HERE
(R: Casey Affleck, 2010) - Joaquin Phoenixi lugu ehk kuidas inimesi stiilselt tillist tömmata*
Film linastub Kinos Sõprus 18. novembrini ning uuesti alates 6. detsembrist 2010

SURNUD LUMI
(Dead Snow, R: Tommy Wirkola, 2009) - komöödia natsizombide nottomisest maalilises Norra suusakuurortis (WTF !?!)*

Jaauar 2011

BANKSY: ELEVANT KINGIPOSES
(Banksy: Exit Through The Gift Shop, R: Banksy, 2010) - Martin Saar – you must see this!*

PALJAD LUUD
(Winter's Bone, R: Debra Granik, 2010) Sundance'i võidufilm 2010!, huh, õovastavalt ilus*

Veebruar 2011:

PÄRIS KOOPIA
(Certified Copy, R: Abbas Kiarostami, 2010) - midagi romantikutele (Juliette Binoche!)*

SUBMARINO
(R: Thomas Vinterberg, 2010) - elu on karm aga õnneks ebaõiglane*

KINOS SÕPRUS

www.kinosoprus.ee

KINO SÕPRUS Vana-Posti 8; 10146 Tallinn

Pileteid saab osta: Piletilevi müügikohtadest või www.piletilevi.ee või kohapeal enne seansi algust.

Pilet seansile maksab 65 krooni. Üliõpilastele, õpilastele ja pensionäridele 50 krooni. Rohkem infot: www.kinosoprus.ee

Kinoleht-La Strada
Peatoimetaja: Laura Talvet
Kaastegevad autorid: Tristan Priimägi, Andris Feldmanis, Rainer Sarnet, Ele Pajula, Eva-Liisa Roht, Dagmar Reinolt, Eero Tammi, Erik Morna, Maria Ulfak-Seripova, Mark Kuslapuu, Heilika Pikkov, Antti Häkli, Joonas, Kaarel Kuurmaa, Helen Vinogradov.
Panustavad nookitsejad: Tiina Savi, Indrek Kasela, Andri Allas, Katrin Jakobson
Kujundus: Madis Kivi
Kontakt: kinoleht@kinosoprus.ee
Vasutatav väljaandja: MTÜ Must Käsi

14. Pimedate Ööde Filmifestival
EURASIA
VÕISTLUSPROGRAMM

Püha Tõnu kiusamine
The Temptation of St. Tony
(R: Veiko Õunpuu)
Eesti, Soome, Rootsi 2009

Renee läheb Hollywoodi
Renee Goes to Hollywood
(R: Aleko Tsabadzze)
Gruusia 2010

Mülgas / The Ditch
(R: Wang Bing)
Hong-Kong, Prantsusmaa 2010

Peepi Live / Peepi Live
(R: Anusha Rizvi, Mahood Farooqui)
India 2010

Gesher / Gesher
(R: Vahid Vakilfar)
 Iraan 2010

20 sigaretti / 20 cigarettes
(R: Aureliano Amadei)
Itaalia 2010

Sünniõigus / Birthright
(R: Naoki Hashimoto)
Jaapan 2010

Tapmise põhiolemus / Essential Killing
(R: Jerzy Skolimowski)
Poola, Norra, Iirimaa, Ungari 2010

Päris koopia / Certified Copy
(R: Abbas Kiarostami)
Prantsusmaa, Itaalia 2010

Härja Valgus / The Light Thief
(R: Abkan Abdykalykov)
Prantsusmaa, Kõrgöstan, Saksamaa, Holland 2010

Pollid päevikud / The Poll Diaries
(R: Chris Kraus)
Saksamaa, Austria, Eesti 2010

Minu õnn / My Joy
(R: Sergei Loznitsa)
Saksamaa, Ukraina, Prantsusmaa, Holland 2010

Issi / Dad
(R: Vlado Skafar)
Sloveenia 2010

Printsess / Princess
(R: Arto Halonen)
Soome 2010

Taevariik / In a Better World
(R: Susanne Bier)
Taani, Rootsi 2010

Kolm aastaega põrgus
3 Seasons in Hell
(R: Tomas Masin)
Tsehhi, Saksamaa, Slovakkia 2009

Kosmos / Kosmos
(R: Reha Erdem)
Türgi, Bulgaaria 2010

127 tundi / 127 Hours
(R: Danny Boyle)
UK, USA 2010

Siisikesed / Silent Souls / The Buntings
(R: Alexei Fedorchenko)
Venemaa 2010

Bibinur / Bibinur
(R: Juri Feting)
Venemaa (Tatarstan) 2010

Babyloni poeg / Son of Babylon
(R: Mohamad Al-Daradji)
Iraak, UK, Prantsusmaa, Holland, Araabia, Egiptus, Palestiina, 2009

Amaya
Hong Kong Confidential
(R: Maris Martinsons)
Läti, Hong Kong, Hiina, 2010

PÖFFil on õigus teha programmis muudatusi

Pimedate Ööde Filmifestivali toetajad:

Esitlevad: **Nordic Hotel Forum**

Kuldsponsorid:

Institutsioonid: